นิทรรศการ

พระอภัยมณี ของ สุนทรภู่

ครบรอบ ๓ ปี พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งไทย

๑๔ มิถุนายน ๒๕๓๕

สื่อความหมายในตราสัญลักษณ์ ของพิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งไทยมีดังนี้

๑. ดอกพุดตาน ดอกไม้ในวรรณคดีไทย สิ่งแทนวัฒนธรรม ประเพณีไทย

๒. ลายดอกพุดตาน จากลายรดน้ำตู้พระธรรม ลายครูวัดเชิงหวาย สิ่งแทนศิลปไทย

๓. กรอบ ดัดแปลงจาก วงเรือนแก้ว ซุ้มหน้าบัน สิ่งแทนธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา
เตือนใจให้ทุกคนยึดมั่นในคุณธรรมความดี

๔. ขอบล่างของกรอบ โค้งรับตัวอักษร ได้มาจากสัญลักษณ์กรุงรัตนโกสินทร์ครบ ๒๐๐ ปี เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๕
ปีแรกของการเริ่มต้นโครงการก่อตั้งพิพิธภัณฑ์ฯ

๕. ตัวอักษรชื่อพิพิธภัณฑ์ฯ เป็นวงกลม สิ่งแทนความสามัคคีกลมเกลียวของคณะผู้ร่วมงาน

ตราสัญลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งไทย มีความหมายว่า
คณะผู้ร่วมงานเริ่มต้นจัดสร้างพิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งไทย ในโอกาสครบรอบ ๒๐๐ ปีกรุงรัตนโกสินทร์
เมื่อปีพ.ศ. ๒๕๒๕ โดยมีจุดประสงค์ที่จะส่งเสริมเผยแพร่อนุรักษ์ศิลป วัฒนธรรม ประเพณีไทย
ด้วยความสามัคคีกลมเกลียว ยึดมั่นในคุณธรรมความดี ภายในกรอบของพระพุทธศาสนา

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

เสด็จเป็นองค์ประธาน พิธีเปิดนิทรรศการ

พระอภัยมณี ของสุนทรภู่

วันพุธที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๓๕

ณ พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งไทย

สดุดีสุนทรภู่

โอม นบน้อมไหว้บุญคุณ ท่านสุนทรภู่มหากวีแก้ว
อมตงานงามเพริศแพร้ว ราวแววเพชรรุ้งรุ่งแดนดิน

รื่นรื่นชื่นหอมน้ำใจ เฟื่องฟุ้งไปในวรรณศิลป์
ทั่วฟ้าหล้าเลื่องลือยิน ถวิลถึงเกียรติยศยิ่งยง

ชั่วเจ็ดทีดีเจ็ดหนพ้น บากบั่นจนบรรลุชัยประสงค์
ก่อนข้ามสังสารวัฏวนวง มอบมงคลไว้จักรวาล

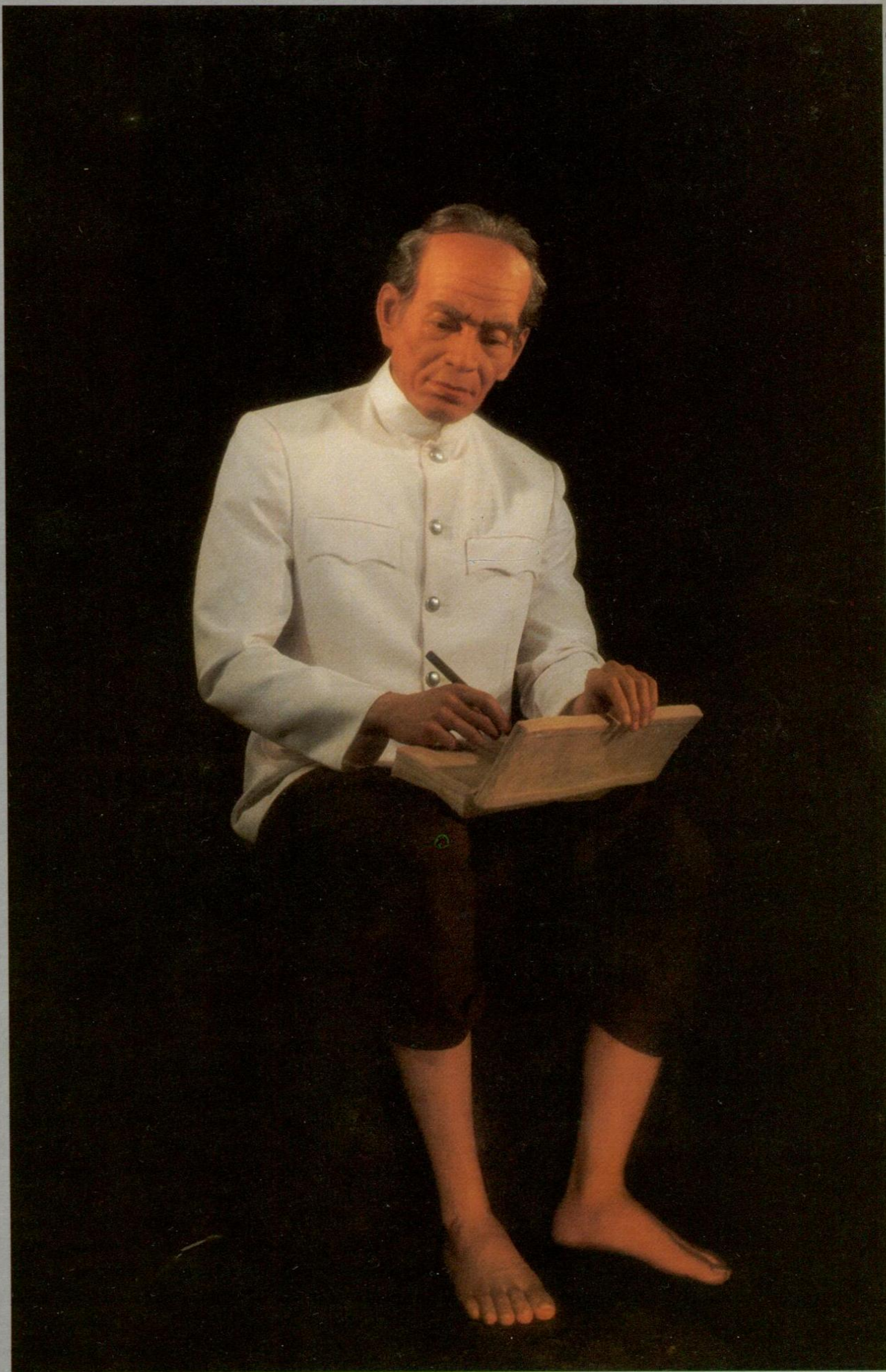
ปานนี้อิฐท่านสูญหาย กเลวระละลายไร้แก่นสาร
ทิ้งสิ่งทิพย์ไว้ในงาน ปานฟ้าประทานธรณี

คุ้มค่าเกิดมาเป็นมนุษย์ สูงสุดเลิศล้ำ ณ โลกนี้
เปี่ยมล้นผลบุญสุนทรีย์ คุณธรรมความดีเหนือเวลา

หวานลำนำลายสือหลั่ง สถิตกระทั่งสิ้นดินน้ำฟ้า
ลึกซึ้งแจ่มชัดปรัชญา ให้ได้หล้ารู้ค่าวิญญาณ

ชีวิตใดแห้งแล้งวรรณคดี ชีวีนั้นแน่ชัดดิรัจฉาน
ขวัญเปื่อยสิ้นจมดินดาน อัประมาณอัปยศอดสูเอย.

อังคาร กัลยาณพงศ์
ศิลปินแห่งชาติ

ประวัติสุนทรภู่

สุนทรภู่ นามเดิมคือ "ภู่" เกิดเมื่อวันจันทร์ที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๓๒๙ ที่บ้านริมคลองบางกอกน้อยใกล้กับพระราชวังหลัง ฝั่งธนบุรี พ่อของสุนทรภู่จะชื่ออะไรไม่ปรากฏ รู้แต่ว่าเป็นชาวบ้านกร่ำ เมืองแกลง (อยู่ในจังหวัดระยองปัจจุบัน) มาแต่งงานอยู่กินกับแม่ของสุนทรภู่ ซึ่งก็ไม่ทราบชื่ออีกเช่นกัน พอเกิดมาอายุยังไม่เต็มขวบ พ่อกับแม่เลิกกัน พ่อของสุนทรภู่กลับบ้านเดิมที่เมืองแกลง บวชเป็นภิกษุ ส่วนแม่นั้นได้สามีใหม่พร้อม ๆ กับได้งานราชการ คือ เป็นพระนมพระธิดาองค์หนึ่ง ของกรมพระราชวังบวรสถานพิมุข คือ วังหลังจึงติดแม่เข้าไปอยู่ในวังหลัง และได้ถวายตัวเป็นข้าในกรมพระราชวังบวรพิมุขด้วย

เมื่อโตพอเรียนหนังสือได้ สุนทรภู่ถูกส่งไปยังสำนักชีปะขาว คือ วัดชีปะขาว หรือวัดศรีสุดาราม คลองบางกอกน้อยใกล้ ๆ กับพระราชวังหลังนั่นเอง พอเริ่มเป็นหนุ่ม

SUNTHORN PHU A BIOGRAPHY IN BRIEF THE MOST POPULAR THAI POET

Sunthorn Phu was born in B.E.[1] 2329. After the separation, his father returned to Ban Kram, Muang Klang, and since then became a Buddhist monk. His mother, after the new wedding, became a wet nurse of a daughter of the Vice-King. In his early year, Sunthorn Phu was raised up by his mother. **He was offered his primary education at Wat She Pha Kao (Wat Srisudaram). He became a clerk in the Department of Garden Treasury and had a forbidden love affair with a woman named Jun who was a maid of the King's brother. Both were put in irons.**

After his course in irons, Sunthorn Phu, intended to enter the monkhood, went to consult the matter with his father. It was a failure since he had malaria. During this journey, however, "Nirad[2] Muang Klang" was composed. He returned to Bangkok and became a royal page of Prince Phathomwongse who

สุนทรภู่ได้ทำงานเป็นเสมียนนายระวาง กรมพระคลังสวน มีงานคือ คอยเก็บอากรสวนและวัดระวาง แม้จะได้งานราชการมั่นคงดี แต่สุนทรภู่เบื่อเพราะใจชอบทางหนังสือคือแต่งกลอนมากกว่า เลยลาออกจากกรมพระคลังสวนกลับมาอยู่วังหลังตามเดิมด้วยเป็นข้าวังหลังอยู่แล้ว ที่นี่สุนทรภู่ได้พบรักครั้งแรก หญิงที่สุนทรภู่ติดใจนักหนาชื่อ "จัน" เป็นข้าราชบริพารในวังหลังเช่นเดียวกัน ทั้งสองลอบรักใคร่แต่ไปไม่รอดความแตก กรมพระราชวังบวรสถานพิมุข ทรงกริ้วให้ลงอาญาจองจำคนทั้งสองไว้ คนทั้งสองถูกจองจำอยู่ไม่นานนัก ก็ได้รับอิสรภาพ ด้วยเหตุที่กรมพระราชวังหลังทิวงคต แต่สุนทรภู่ก็เจออุปสรรครักอีก เพราะว่าที่พ่อตาไม่ชอบหน้า เนื่องจากมีผู้สูงศักดิ์คนหนึ่งหมายปองนางจันอยู่ก่อนแล้ว แต่เห็นทีนางจันจะไม่ชอบ กลับมีใจเอนเอียงมาทางสุนทรภู่มากกว่า สุนทรภู่คงถูกบีบจนต้อง "ออกเดินทาง" อย่างเร่งร้อนไม่ทันได้ร่ำลาคู่รัก มุ่งสู่เมืองแกลงหวังไปบวชและไปหาพ่อ แต่โชคไม่ดีสุนทรภู่เกิดเป็นไข้ป่า อาการหนักเกือบตายต้องรักษากันเป็นเดือน ๆ เลยไม่ได้บวช และสุดท้ายเดินทางกลับกรุงเทพ

สุนทรภู่กลับเข้ากรุงและเข้ารับราชการในวังหลังอีกครั้ง และที่สุดก็ได้แต่งงานอยู่กินกับนางจันสมปรารถนา เพราะพระอัครชายาของกรมพระราชวังหลัง ทรงยกนางจันประทานจนแม้เมื่อสุนทรภู่ได้ลูกชายคนแรก ก็ทรงรับไปเลี้ยงดู แต่ชีวิตคู่ของสุนทรภู่ไม่ราบรื่นเหมือนคนอื่น เพราะสุนทรภู่ดื่มสุราเมามายเป็นอาจิณ เมาไม่เมาเปล่าแถมยังอาละวาดด้วย นางจันคงจะผิดหวังมากอยู่จึงขอแยกทางเดิน สุนทรภู่เร่ร่อนไปถึงเมืองเพชร ไปร่วมงานกับศิลปินละครคณะนายบุญยัง โดยรับหน้าที่เป็นคนบอกบท ละครคณะนายบุญยังนี้ว่ากันว่ามีชื่อเสียงโด่งดังมาก ที่สุดก็เบื่อ สุนทรภู่กลับเข้ากรุงอีกคราวนี้โชคดีมีโอกาสรับราชการในวังหลวง และเพราะเป็นกวีที่เขียนกลอนได้รวดเร็วกับมีปฏิภาณดีเยี่ยม จึงก้าวขึ้นสู่ตำแหน่ง กวีที่ปรึกษาของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น "ขุนสุนทรโวหาร"

จากวังหลังมาอยู่วังหลวงชีวิตก้าวหน้าไป แต่ที่สุนทรภู่ดูจะรักษาไว้เหนียวแน่น คือ ดื่มสุราเมามายอยู่เป็นประจำ สุนทรภู่มีดีอยู่อย่างหนึ่งคือ ไม่ทอดทิ้งลูก

then was a monk. He married a woman named Jun but their marry was not a happy one. At last they had to separate. Later he escorted Prince Phathomwongse to pay homage to the Buddha's footprint in Saraburi. "Nirad Phrabath" was composed during the journey. After returning to Bangkok he went to Pethburi and, perhaps, joined Nai Boonyoung play-group which was famous then.

Sunthorn Phu came back to Bangkok in 2356 and served as an officer in the palace. He was elected an Advisor Poet to King Rama II and was entitled "Khun Sunthorn Woharn." During this period, he raised up two sons. His habit was dead drunk until he was put into jail. Then he started composing "Phra Abhaimani", his masterpiece. Later, he passed his prison term, but not long after that his behaviour raged Prince Jesdabordin.

He was, the instructor of Princess, Abhorn in 2364 and "Sawas diraksa," "Singha Tribhop" and "Khun Chang-Khun Bhan : The Birth of Bhlai-Ngarm Version" could be composed during this period.

In 2367 Sunthorn Phu entered the monkhood. He made journeys to various towns and cities in the country and came back to practise the monkhood in Wat Liab.

He went to Wat Bhu Kao Thong in Phranakorn Sri Ayuthya in 2371 and composed "Nirad Bhu Kao Thong" and then came back to Wat Jang.

In 2372 he was the instructor of Prince Klang and Prince Pew who were Princess Abhorn's brothers. "Teaching Rhymes" or "Pleng Yao Thawai Owat" was composed in this year.

In 2374 he officially visited Pethburi and composed "Nirad Muang Peth."

In 2375 he visited Wat Jao Fah Akas and composed "Nirad Wat Jao Fah" and came back to Wat Bho. He was supported by Prince Lakananukun and possibly moved to Wat Mahathatyuwaratrungsarit. It is possible that "Nirad Inao" and "Phra Abhaimani" the continued version, were composed during this year.

In 2376 he made a journey to Wat Phra Than Dong Rung with his adopted son named Klan a novice. "Nirad Suphanburi" was composed while he went on to Suphanburi.

Sunthorn Phu moved to Wat Thepthidar in 2383 and was supported by Princess Apsornsudarthep. While staying here he went to various towns and, perhaps, continued composing "Phra Abhaimani" and "Singha Triphop" (the last version) and "Laksanawongse" during this time.

He moved from Wat Thepthida in 2385 During this period "Rumpunbhilarp" was composed. Later he came out of the monkhood and made a journey to pay homage to Phra Prathom Jedi and composed "Nirad Phra Prathom" He was supported by Prince Isresrungsun.

เพราะปรากฏว่าระหว่างนี้สุนทรภู่เลี้ยงลูกเองมาตลอด แม้ภริยาจะแยกทางไปก็ตาม สุรานี้เองที่ทำให้สุนทรภู่ลำบาก เพราะวันหนึ่งไปหาแม่หลังจากดื่มจนได้ที่แล้ว แม่ผู้ให้กำเนิดเห็นสภาพรู้สึกเวทนา จึงว่ากล่าวตักเตือน แต่สุนทรภู่กลับแสดงอาการก้าวร้าวขู่เข็ญแม่เข้าให้อีก ญาติผู้ใหญ่เห็นไม่ได้เรื่องจึงเข้าห้ามปราม คราวนี้นิสัยเมาแล้วอาละวาดกำเริบ สุนทรภู่หันมาทุบตีทำร้าย จนญาติผู้ใหญ่ท่านนั้นบาดเจ็บ เรื่องไปกันใหญ่ความทราบถึงรัชกาลที่ ๒ ผลคือ สุนทรภู่ติดคุก การติดคุกสมัยโน้นไม่มีระบุว่าจะติดกี่ปี กี่เดือนจึงจะพ้นโทษต่างกับสมัยนี้ สุนทรภู่จะติดคุกอยู่นานเท่าใด ไม่ทราบ ทราบแต่ว่าเมื่อรัชกาลที่ ๒ ทรงติดขัดในการพระราชนิพนธ์บทละครหาคนแต่งต่อให้ถูกพระราชหฤทัยไม่ได้ จึงให้เบิกตัวสุนทรภู่มาช่วยแต่งต่อให้ สุนทรภู่จึงได้รับพระราชทานอภัยโทษแต่นั้น เชื่อกันว่าเพชรแห่งวรรณคดีไทย คือนิทานคำกลอนเรื่อง "พระอภัยมณี" สุนทรภู่เริ่มแต่งตอนติดคุกอยู่นี้เอง เมื่อพ้นโทษออกมา สุนทรภู่คงจะประพฤติตัวดีขึ้น จึงนอกจากจะรับราชการเป็นกวีที่ปรึกษาแล้ว ยังมีหน้าที่สอนหนังสือเจ้าฟ้าอีก ๒ พระองค์ด้วย หลังจากพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยสวรรคต กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์เสวยราชย์เป็นพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ สุนทรภู่อยู่ไม่ได้เพราะรู้เต็มอกว่าพระองค์ท่านไม่โปรด จึงไปบวชอาศัยพระศาสนาคุ้มภัย เมื่อขาดราชการหนีหายไปเฉย ๆ สุนทรภู่เลยถูกปลดจากราชการ ถูกถอดยศถาบรรดาศักดิ์กลายเป็น "นายภู่" ราษฎรเต็มขั้น คนที่รู้จักมักคุ้นจึงเอาบรรดาศักดิ์ "ขุนสุนทรโวหาร" ผนวกเข้ากับชื่อตัว คือ "ภู่" เรียกขานว่า "สุนทรภู่" มาจนบัดนี้

แม้จะบวชเป็นภิกษุแล้ว แต่ชีวิตก็ไม่ค่อยปกติสุขนัก สุนทรภู่ต้องย้ายวัดบ่อย ๆ จากวัดเลียบ เพราะสุราหรือนารีก็ไม่แน่ชัด สุนทรภู่ต้องอธิกรณ์ (ผิดวินัยพระ) ถูกขับจากวัด ชีวิตของสุนทรภู่ตอนนี้ นับว่าระหกระเหินมาก สุนทรภู่มาบวชใหม่อีกและจำพรรษาที่วัดแจ้ง ชีวิตเริ่มดีขึ้นเล็กน้อย เมื่อได้เจ้านายอุปถัมภ์ให้เป็นครูสอนหนังสือพระโอรสของท่าน จากวัดแจ้งสุนทรภู่ย้ายวัดอีกคราวนี้ไปอยู่วัดโพธิ์ จากวัดโพธิ์ย้ายไปอยู่วัดมหาธาตุและจากวัดมหาธาตุย้ายไปอยู่วัดเทพธิดาราม เมื่อสิ้นบุญเจ้านายที่เคยอุปถัมภ์สุนทรภู่สึกมาใช้ชีวิตฆราวาส แต่ต้อง

In 2394 he was promoted Phra Sunthorn Woharn The Director of the Royal Scribes of the Vice-King. He now composed "Abhai Nuraj", "Sebha[3] Phraraja-phongsawadarn" (Song Recital of the Story of Dynasties) and four sleeping songs, "Jub Rabum" (Dancing Song) "Kha Khi," "Abhaimani" and "Koh Butra."

He was dead in 2398.

Sunthorn Phu's Major Work

Sunthorn Phu's work consists of 9 travelling rhymes (nirad), 5 tales, 2 proverbs, 1 play, 2 song recitals (sebha) and 4 sleeping songs.

Travelling Rhymes

1. Nirad Muang Klang (2350)
2. Nirad Phra Bath (2350)
3. Nirad Bhu Kao Thong (2371)
4. Nirad Muang Peth (2371-2374)
5. Nirad Wat Jao Fah (2375)
6. Nirad Inao (2375-2378)
7. Nirad Suphan (2377-2380)
8. Rumpanbhilarb (2385)
9. Nirad Phra Prathom (2385-2388)

Tales

1. Koh Butra
2. Phra Abhaimani
3. Phra Chaisuriya
4. Laksanawongse
5. Singha Triphop

Proverbs

1. Sawasdiraksa
2. Teaching Rhymes

Play

1. Abhainuraj

Song Recitals

1. Khun Chang - Khun Bhan : The Brith of Bhlai Ngarm Version
2. The Story of Dynasties

Sleeping Songs

1. Dancing Song
2. Khakhi
3. Abhaimani
4. Koh Butra

The Masterpieces

Phra Abhaimani This is the longest tale in rhyme, consists of 94 books. It is possible that years were devoted to the composition. The plots are different from other tales. A lot of modern devices and ideas are suggested in this masterpiece.

Nirad Bhu Kao Thong This is the shortest travelling rhyme with only 176 stanzas. Composed while he was practising religion in Wat Rajburana

เผชิญกับสภาพยากจน ถึงขั้นเกือบจะเป็นคนหลักลอย ต้องอาศัยอยู่ในเรือทำมาค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ ด้วยการพายเรือไปตามเรือกสวน ขายของยังชีพไปวัน ๆ ขณะเดียวกันก็รับจ้างแต่งเพลงยาวบ้าง พอมีรายได้แต่ที่สำคัญคือ งานกลอนของสุนทรภู่เป็นที่ติดใจของหนอนหนังสือสมัยนั้น จนมีบางคนมาขอจดมาขอลอกเอาไปอ่านบ่อย ๆ สุนทรภู่ก็ได้ค่าเรื่องจากคนที่มาขอลอกไปนั้นเอง นับว่าสุนทรภู่เป็นกวีคนแรกที่สามารถขายงานประพันธ์ของตนเลี้ยงตนเองได้ อีกนัยหนึ่งสุนทรภู่ คือ นักประพันธ์อาชีพคนแรกของเมืองไทยก็เห็นจะไม่ผิด

หลังจากตกทุกข์ได้ยากมานาน สุนทรภู่ได้รับการอุปถัมภ์จากเจ้านาย คือ พระเจ้าน้องยาเธอกรมขุนอิศเรศรังสรรค์พระองค์หนึ่ง และกรมหมื่นอัปสรสุดาเทพอีกพระองค์หนึ่ง ชีวิตจึงค่อยกระเตื้องขึ้น พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวสวรรคต พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขึ้นครองราชสมบัติ ดวงของสุนทรภู่รุ่งโรจน์ขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง เพราะเจ้านายที่ทรงอุปการะสุนทรภู่ คือ เจ้าฟ้ากรมขุนอิศเรศรังสรรค์ ทรงได้รับสถาปนาเป็นพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว กษัตริย์พระองค์ที่ ๒ สุนทรภู่กลายเป็น "พระสุนทรโวหาร" เจ้ากรมอาลักษณ์ฝ่ายพระราชวังบวร ในบั้นปลายแห่งชีวิตนี้เอง สุนทรภู่มีชีวิตอันเปี่ยมด้วยลาภ ยศ อีกครั้งหนึ่งเมื่ออายุ ๖๖ ปี ครั้น พ.ศ. ๒๓๙๘ สุนทรภู่ก็ถึงแก่กรรม รวมอายุได้ ๗๐ ปี

(Wat Liab) and was punished and driven out. This masterpiece is different from others because it tells not about love affair as usual, but of decay non-existing of Things and the universe. It also tells about himself who lost positions and his longing for King Rama II. The ideas suggested in the rhyme are beautiful and exellent and in accordance with Thai value and philosophies. They are deep and go along very well with Thai attitudes and Buddhist beliefs of the early Ratanakosin era.

---

[1]Buddhist Era
[2]A book of travel
[3]A song recital

งานนิพนธ์ของสุนทรภู่

นิทาน ๕ เรื่อง

๑. โคบุตร
๒. ลักษณวงศ์
๓. สิงหไตรภพ
๔. พระอภัยมณี
๕. พระไชยสุริยา

นิราศ ๙ เรื่อง

๑. นิราศเมืองแกลง
๒. นิราศพระบาท
๓. นิราศภูเขาทอง
๔. นิราศเพชรบุรี
๕. นิราศวัดเจ้าฟ้า
๖. นิราศสุพรรณ
๗. นิราศพระประธม
๘. นิราศอิเหนา
๙. รำพันพิลาป

กลอนสุภาษิต ๓ เรื่อง

๑. สุภาษิตสอนหญิง
๒. สวัสดิรักษา
๓. เพลงยาวถวายโอวาท

บทเสภา ๒ เรื่อง

๑. ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม
๒. พระราชพงศาวดาร

บทเห่กล่อมพระบรรทม ๔ เรื่อง

๑. พระอภัยมณี
๒. จับระบำ
๓. โคบุตร
๔. กากี

บทละคร ๑ เรื่อง

๑. อภัยนุราช

เรื่องย่อพระอภัยมณี

แล้วหยิบปี่ที่ท่านอาจารย์ให้
เข้าพิงพฤกษาไทรดังใจหวัง
พระเป่าปี่เปิดนิ้วเอกวิเวกดัง
สำเนียงวังเวงแว่วแจ้วจับใจ ฯ

Apaimani, a main character of the story, was a young prince who chose to study pipe music instead of politics as the prince should. His pipe music was so powerful it could kill anyone who heard his music.

Pra Apaimani, A Summary

Pra Apaimani was Sunthorn Phu's most popular and most praised work. It was quite different from any other previous work because instead of using mountainous terrain as backdrop. Sunthorn Phu created Pra Apaimani using the sea and islands as setting and all characters were human beings without any supernateral power. The story begins like this :

Apaimani and Srisuwan, two brother princes, were chased away from their country by their father, the King, because the young princes chose to master music and martial arts instead of politics as they should.

Apaimani and his brother, Srisuwan, reached a sea shore after a long trek. There they met three Bhramines who questioned his powerful pipe music as he claimed. Apaimani then using his magnificent pipe to produce a wonderful music no one ever heard before. The music put all to a deep sleep.

At that moment Phisuesamut, a sea demon, passed by. She loved him at first sight and took him to her undersea cave. Phisuesamut bore him a son named Sinsamut. One day after many years of waiting Apaimani and Sinsamut escaped from the undersea cave with the help of a mermaid who took them to Koh Kaewpisdarn, an island where a hermit took refuge.

Apaimani felt in love with the mermaid who later bore him a son named Sudsakorn. He was a wondrous boy who could tame Mah Mungkorn, a half dragon half horse beast. But no matter how much talents he had Sudsakorn was out wit by Chepleay, a greedy man who wore nothing but his beard and hair and pretended to be a noble monk. Only our hermit could rescue Sudsakorn.

During a stay at the island, Apaimani had a chance to meet a beautiful princess name Suwanmali who was stranded there due to her ship's damage. Apaimani again felt in love with her. Though she liked him, she already engaged with a prince of Western country named U-saren.

U-saren wanted to marry Suwanmali but she refused for knowing well that she loved Apaimani. The Western prince was very angry he led a naval force in attacking Krung Paluek, Suwanmali's country, but lost the fight and was captured as a prisoner. It was too much for U-saren to bear such a disappointment and he died.

Princess Laweng, U-saren's sister, was so furious at the death of her brother and she devised a plan using all princes of her neighbouring countries to fight for her with a promise to marry the winner.

Apaimani fought back with his magnificent pipe music until he came face to face with Laweng. They fought but later felt in love with each other. For then the war was over and Apaimani married Laweng. This is too much for Suwanmali so she led the force to attack Lungka, Laweng's country. The fighting dragged on with no end in sight. This led to an intervention by the hermit who asked both sides to end their conflicts.

By this time Apaimani was fed up with the situation that he decided to take refuge and became a hermit himself.

พระอภัยมณีและศรีสุวรรณเป็นโอรสของท้าวสุทัศน์และนางปทุมเกสร กษัตริย์ผู้ครองเมืองรัตนา เจ้าชายทั้งสองจากบ้านเมืองไปเรียนวิชาจากทิศาปาโมกข์เยี่ยงลูกกษัตริย์ทั้งหลาย แต่พระอภัยเลือกเรียนเป่าปี่ได้เป็นเอก สามารถโน้มน้าวจิตใจคนฟัง หรือประหารคนฟังก็ได้ ส่วนศรีสุวรรณเรียนวิชากระบี่กระบองจนเป็นเลิศ เมื่อกลับบ้านเมืองพระบิดา ทราบก็โกรธมาก จึงไล่ออกจากเมือง

ทั้งสองคนเดินทางดั้นดั้นมาจนถึงริมทะเล ได้พบพราหมณ์ ๓ คน ชื่อ โมราผู้ชำนาญการผูกหญ้าเป็นสำเภายนต์ท่องทะเล วิเชียรผู้สามารถยิงธนูได้คราวละ ๗ ดอก และสานน ผู้สามารถเรียกลมเรียกฝนได้ตามใจปรารถนา พราหมณ์ทั้ง ๓ เกิดสงสัยในวิชาเป่าปี่ของพระอภัยว่าจะวิเศษสักเพียงใด พระอภัยมณีจึงเป่าปี่ให้ฟัง ทุกคนในที่นั้นถูกเสียงปี่สะกดจนหลับหมด ขณะนั้นนางผีเสื้อสมุทร ซึ่งอาศัยอยู่ในถ้ำใต้ทะเลผ่านมาเห็นพระอภัยมณีก็นึกรัก จึงสะกดพระอภัยมณีแล้วพาไปไว้ในถ้ำ แปลงตัวเป็นหญิงสาวสวยคอยปรนนิบัติ ส่วนพระอภัยดูดวงตาเห็นไม่มีแววก็รู้ว่าไม่ใช่มนุษย์ แต่ต้องจำทนอยู่กินกับนางผีเสื้อสมุทร จนมีลูกชื่อ สินสมุท

ฝ่ายศรีสุวรรณกับพราหมณ์ทั้ง ๓ ตื่นขึ้นมาไม่เห็นพระอภัยมณีก็ออกตามหาจนพลัดหลงไปยังเมืองรมจักร ศรีสุวรรณปลอมตัวเป็นพราหมณ์เข้าเมือง ได้พบนางเกษราธิดา ท้าวทศวงศ์เจ้าเมืองและเกิดความรักต่อกัน ขณะนั้นท้าวอุเทนกษัตริย์เมืองชะวามาสู่ขอนางเกษรา แต่ท้าวทศวงศ์ไม่ยอมยกให้เพราะเห็นว่าเป็นคนต่างชาติต่างศาสนาท้าวอุเทน จึงยกทัพมาตีเมืองรมจักร ศรีสุวรรณและพราหมณ์ทั้ง ๓ อาสาสู้ศึกได้ชัยชนะ ศรีสุวรรณได้อภิเษกกับนางเกษรา ได้ครองเมืองรมจักรและต่อมามีธิดานามว่า อรุณรัศมี

เจ้าพราหมณ์ฟังวังเวงวะแว่วเสียง	สำเนียงเพียงการเวกกังวานหวาน
หวาดประหวัดสตรีฤดีดาล	ให้ซาบซ่านเสียวสดับจนหลับไป

The three Bhramines who met Apaimani and Srisuwan at the seasite and questioned him about the magnificent of his pipe music that led to Apaimani demonstration of his music thus began a great adventure.

นิจจาเอ๋ยเคยอยู่เป็นคู่ชื่น ทุกวันคืนค่ำเช้าไม่เศร้าหมอง
จนมีลูกปลูกเลี้ยงเคียงประคอง มิให้ข้องเคืองขัดพระอัชฌา
อยู่ดีดีทิ้งเมียมาเสียได้ เสียน้ำใจน้องรักเป็นนักหนา
จึงอุตส่าห์พยายามสู้ตามมา ขอเป็นข้าบาทบงสุ์พระทรงธรรม์

Phisuesamut, a sea demon who loved Apaimani at first sight and took him to live with her at an undersea cave.

จึงให้นามตามอย่างข้างมนุษย์
ชื่อสินสมุทกุมารชาญชัยศรี
ธำรงค์ทรงมาค่าบุรี
พระภูมีถอดผูกให้ลูกยา

Sinsamut was Apaimani's first son with Phisuesamut. He inherited a physical strength from his mother that he could fight against adults and beat them easily.

ด้านพระอภัยมณีได้โอกาสหนีนางผีเสื้อสมุทร โดยอาศัยลูกคือสินสมุท ซึ่งมีอำนาจและพละกำลังเหมือนแม่ สินสมุทเคยแอบเปิดหินปากถ้ำออกไปเที่ยวเล่น พบเงือกจึงจับมาให้พระอภัยมณีดู พระอภัยมณีจึงวางแผนหนีร่วมกับเงือกซึ่งอาสาจะช่วยเหลือ หลังจากออกอุบายให้นางผีเสื้อสมุทรไปจำศีล สะเดาะเคราะห์แล้วพระอภัยมณีกับสินสมุทก็มุ่งตรงไปยังเกาะแก้วพิสดาร ซึ่งมีพระโยคีผู้วิเศษพำนักอยู่ โดยพระอภัยมณีอาศัยผลัดขี่หลังเงือกพ่อ แม่ และลูกสาว ว่ายน้ำไปกันได้ ๕ คืน นางผีเสื้อสมุทรกลับมาถึงถ้ำรู้เรื่องก็ตามมาทันจับเงือกพ่อ เงือกแม่กินเสีย พระอภัยมณีขี่หลังเงือกลูกสาวต่อไป โดยมีสินสมุทต่อสู้กับแม่ผีเสื้อสมุทรถ่วงเวลาไว้ ที่สุดพระอภัยมณี นางเงือก และสินสมุทสามารถขึ้นเกาะแก้วพิสดารได้ นางผีเสื้อสมุทรติดตามต่อไม่ได้ เพราะอำนาจมนต์ของพระโยคีแห่งเกาะแก้วพิสดาร ขณะที่พักอาศัยอยู่กับพระโยคี พระอภัยมณีก็ได้นางเงือกเป็นเมีย และได้สนิทสนมกับพวกเรือแตกหลายชาติหลายภาษา เรียนภาษาฝรั่ง ภาษาจีน ภาษาจามจนพูดได้คล่อง

กล่าวถึงเมืองผลึก มีท้าวสิลราชเป็นกษัตริย์ปกครอง มีธิดาชื่อนางสุวรรณมาลี ซึ่งได้หมั้นหมายไว้กับอุศเรน โอรสของกษัตริย์ฝรั่งเมืองลังกา วันหนึ่งนางสุวรรณมาลีฝันว่าต้องเร่ร่อนอยู่กลางทะเล พลัดพรากจากบ้านเมือง โหรจึงแนะนำให้สะเดาะเคราะห์โดยการออกท่องเที่ยวทะเล ระหว่างการเดินทาง เรือโดนพายุหลงทางไปจนถึงเกาะแก้วพิสดาร ท้าวสิลราชและนางสุวรรณมาลีได้ขึ้นเฝ้าพระโยคี และได้พบกับพระอภัยมณี

เมื่อซ่อมแซมเรือและได้เสบียงอาหารแล้ว ท้าวสิลราชก็ลาพระโยคีกลับเมือง พระอภัยมณี สินสมุทและพวกเรือแตกทั้งหลายก็อาศัยเดินทางไปด้วย ระหว่างการเดินทาง ถึงแม้จะรู้ว่านางสุวรรณมาลีมีคู่หมั้นแล้ว พระอภัยก็ยังเกี้ยวนาง โดยอาศัยสินสมุทเป็นสื่อรัก สินสมุทกับนางสุวรรณมาลีสนิทสนมกันมาก สินสมุทเรียกนางว่าแม่ เมื่อนางผีเสื้อสมุทรซึ่งวนเวียนคอยพระอภัยมณีอยู่ทำให้เรือแตก สินสมุทก็อุ้มนางสุวรรณมาลีว่ายน้ำไปจนถึงเกาะที่ปลอดภัยได้ ท้าวสิลราชสูญหายไปพร้อมกับไพร่พล ส่วนพระอภัยมณีกับพรรคพวกจากเกาะแก้วพิสดารว่ายน้ำไปขึ้นยังเกาะหินเล็ก ๆ และที่สุดตัดสินใจใช้การเป่าปี่เป็นอาวุธฆ่านางผีเสื้อสมุทร หลังจากนั้น

นางเงือกน้ำคำรพอภิวาท
ข้าเป็นชาติเชื้อสัตว์เหมือนมัจฉา
จะกล่อมเกลี้ยงมนุษย์สุดปัญญา
ขอฝากฝ้าบาทบงสุ์พระทรงธรรม์

The Mermaid, who with her father and mother, helped Apaimani and Sinsamut escape from an undersea cave to Koh Kaewpisdarn. Her father and mother were killed by Phisuesamut and herself later became Apaimani's wife and bore him a son, Sudsakorn.

พระองค์ได้พบกับอุศเรน์คู่หมั้นของนางสุวรรณมาลีที่ออกเรือเดินทางติดตามหานาง พระอภัยมณีได้อาศัยเรือของอุศเรนติดตามหาสินสมุทและนางสุวรรณมาลีด้วยกัน

สินสมุทและนางสุวรรณมาลี ออกจากเกาะร้างโดยอาศัยเรือของโจรสุหรั่งที่แวะเกาะร้างเพื่อหาน้ำจืด เรือของโจรสุหรั่งเป็นเรือใหญ่โตมโหฬาร มีตึกรามบ้านช่องสวนผลไม้ และสัตว์เลี้ยงอยู่บนเรือครบถ้วน พรั่งพร้อมด้วยเรือกำปั่นอีก ๕๐๐ มีอาวุธครบมือ เที่ยวปล้นเรือและบ้านเมืองต่าง ๆ ต่อมาสินสมุทฆ่านายโจรตายเพราะโกรธที่มาทำลวนลามนางสุวรรณมาลี ไพร่พลโจรกลัวฤทธิ์เดชของสินสมุทจึงยอมอยู่ใต้อำนาจ สินสมุทคุมเรือโจรสุหรั่งมาจนถึงเมืองรมจักรเกิดรบพุ่งกับศรีสุวรรณ สินสมุทจับศรีสุวรรณได้ ตอนนั้นศรีสุวรรณมองเห็นแหวนที่สินสมุทสวมอยู่ ซึ่งเป็นแหวนของพระอภัยมณี จึงได้ถามขึ้นก็ทราบว่าเป็นอาเป็นหลานกัน ศรีสุวรรณเข้าใจว่านางสุวรรณมาลีเป็นแม่แท้ ๆ ของสินสมุท ต่อมาศรีสุวรรณ สินสมุท นางสุวรรณมาลี และนางอรุณรัศมีได้พากันออกติดตามหาพระอภัยมณี

เมื่อตามหากันจนเจอความยุ่งยากก็เกิดขึ้น เพราะสินสมุทไม่ยอมคืนนางสุวรรณมาลี และนางสุวรรณมาลีก็เลือกที่จะอยู่กับสินสมุท ซึ่งหมายความว่า นางเลือกพระอภัยมณี แทนที่จะเลือกอุศเรน ทั้ง ๒ ฝ่ายจึงทำสงครามกัน อุศเรนถูกสินสมุทจับได้แต่พระอภัยมณีขอชีวิตไว้เพื่อตอบแทนบุญคุณ อุศเรนกลับเมืองลังกาด้วยความโกรธแค้นพยาบาท ส่วนฝ่ายพระอภัยมณีเดินทางสู่เมืองผลึก

มเหสีท้าวสิลราชดีใจมาก เมื่อทราบว่าพระอภัยมณีเป็นโอรสกษัตริย์ และมีรูปงาม นางจึงยกเมืองผลึกให้พระอภัยมณีครอบครอง หวังจะได้พระอภัยมณีเป็นเขย แต่นางสุวรรณมาลีไม่ยอมอภิเษกกับพระอภัยมณีเพราะนางเห็นว่า พระอภัยมณีใจโลเล ขี้ขลาด ไม่กล้าตัดสินใจเมื่อเกิดปัญหากับอุศเรน ทำให้นางต้องอับอายขายหน้า นางจึงออกบวชเป็นชี พระอภัยมณีพยายามเท่าใดก็ไม่ประสบผล จนกระทั่งได้นางวาลี หญิงเจ้าปัญญาแต่รูปชั่วมาช่วยวางแผน จึงได้อภิเษกกับนาง เมื่อทุกสิ่งทุกอย่างเรียบร้อยแล้ว พระอภัยมณีจึงให้ศรีสุวรรณและสินสมุทเดินทางกลับไปเยี่ยมท้าวสุทัศน์ที่เมืองรัตนา

นางเงือกซึ่งอาศัยอยู่ที่เกาะแก้วพิสดารได้คลอดลูกชาย พระโยคีได้นำไปเลี้ยงไว้ให้ชื่อว่า สุดสาคร สุดสาครเป็นเด็กที่มีความสามารถโดยกำเนิดอยู่แล้ว เมื่อได้เรียนวิชาอาคมจากพระโยคี ก็ยิ่งเก่งกล้ามากขึ้น พออายุได้ ๓ ขวบก็ลาพระโยคีและแม่ออกตามหาบิดา โดยมีม้ามังกร

ฤกษ์วันนี้ตรีจันทร์เป็นวันโชค
ต้องโฉลกลัคนามหาอุด
จะให้นามตามอย่างข้างมนุษย์
ให้ชื่อสุดสาครอวยพรชัย ฯ

พอพบม้าหน้าเหมือนมังกรร้าย
แต่กีบกายนั้นเป็นม้าน่าฉงน
หางเหมือนอย่างหางนาคปากคำรน
กายพิกลกำยำดูดำนิล

ไม่นุ่งห่มสมเพชเหมือนเปรตเปล่า
ทำเป็นทีชีเปลือยเฉื่อยเฉื่อยช้า
เป็นคนเจ้าเล่ห์สุดแสนมุสา
ไม่กินปลากินข้าวกินเต้าแตง

Chepleay, a greedy men who wore nothing but his beard and long hair. He pretended to be a noble priest and lured Sudsakorn to a cliff in order to push him off to death so he can take the Mah Mungkorn for himself.

ซึ่งจับได้กลางทะเลเป็นพาหนะคู่ใจ และมีไม้เท้าของพระโยคีเป็นอาวุธ ระหว่างเดินทางได้ผจญภัยต่าง ๆ เช่น รบกับพวกผีดิบ ถูกชีเปลือยเจ้าเล่ห์ผลักตกเหว แต่ทุกครั้งพระโยคีมาช่วยไว้และสอนให้รู้จักการดำรงชีวิตในโลก สุดสาครได้เข้าไปถึงเมืองการเวกกษัตริย์เมืองการเวกเห็นเข้าก็นึกรัก จึงเลี้ยงไว้เป็นโอรสบุญธรรมคู่กับธิดาของพระองค์คือ เสาวคนธ์ และต่อมาพระองค์ก็มีพระโอรสอีกองค์หนึ่งชื่อหัสไชย สุดสาครอยู่ในเมืองการเวกถึง ๑๐ ปี ก็ทูลลาเจ้าเมืองการเวก ติดตามหาพระบิดา นางเสาวคนธ์และหัสไชยได้ขอติดตามไปด้วย

ฝ่ายอุศเรนเมื่อแพ้สินสมุทกลับไปก็ยิ่งมีความเจ็บใจ ยกกองทัพมาพร้อมกับเจ้าลังกา ผู้เป็นบิดามาตีเมืองผลึก แต่แพ้อีก อุศเรนถูกจับตัวได้ เจ้าลังกาถูกธนูบาดเจ็บ และตายในที่สุด พระอภัยมณีนึกถึงบุญคุณของอุศเรนจึงไม่ทำร้าย แต่นางวาลีหญิงเจ้าปัญญาเห็นว่าไม่ควรปล่อยให้ศัตรูมีโอกาสคิดร้ายอีก จึงพูดเยาะเย้ย จนอุศเรนเจ็บใจอาเจียรเป็นโลหิตถึงแก่ความตาย แต่วิญญาณยังอาฆาตจึงเข้าสิงนางวาลีจนนางวาลีตายไปตามกัน

เมื่อเจ้าลังกาและอุศเรนสิ้นชีพ นางละเวงวัณฬา ผู้เป็นธิดาเจ้าลังกาได้ครองเมืองแทน นางเจ็บใจที่บิดาและพี่ชายต้องสิ้นชีพจึงคิดแก้แค้น พระบาทหลวงที่เป็นอาจารย์แนะให้นางหาช่างมาวาดรูปของนางส่งไปยังเจ้าเมืองต่าง ๆ ขอให้ยกทัพมาช่วยรบ ถ้ากษัตริย์เมืองใดรบชนะ นางจะยอมอภิเษกด้วย และจะยกตราราหูอันเป็นของวิเศษให้ด้วยเช่นกัน รูปที่นางละเวงส่งไปยังเมืองต่าง ๆ ได้ทำเสน่ห์ยาแฝดกำกับไว้ใครเห็นรูปจะหลงใหล

ทางเมืองทมิฬซึ่งผู้คนรูปร่างสูงใหญ่หน้าตาน่ากลัว กินเนื้อสัตว์ดิบเป็นอาหาร เป็นเมืองมั่งคั่งมีเพชรมีทองเกิดขึ้นเองมากมาย มีเจ้าละมานเป็นผู้ปกครอง เมื่อได้เห็นรูปนางละเวง เจ้าละมานก็หลงรัก รีบจัดทัพไปช่วยนางละเวงทันที ฝ่ายพระอภัยมณีได้ทราบข่าวศึก รู้ว่าพวกเจ้าละมานร่างกายใหญ่โต ดุร้าย จะสู้รบเอาชนะได้ยาก จึงให้เตรียมทำกรงใหญ่และโซ่ไว้จำนวนมาก พอได้โอกาส พระอภัยมณีก็เป่าปี่สะกดทัพ เจ้าละมานและไพร่พลพากันหลับหมด พวกทหารเมืองผลึกมิได้หลับด้วยเพราะพระอภัยมณีให้เอาขี้ผึ้งอุดหูไว้ พระอภัยมณีจึงสั่งให้จับตัวเจ้าละมานและไพร่พลขังกรง พวกทหารค้นได้รูปนางละเวงจากเจ้าละมานจึงนำมาถวายพระอภัยมณี เมื่อได้เห็น

เมื่อตัวเดียวเจียวกลายเป็นหลายพันธุ์
กำลังมันมากนักเหมือนยักษ์มาร
กินคนผู้ปูปลาหญ้าใบไม้
มันทำได้หลายเล่ห์อ้ายเดรัจฉาน
เขี้ยวเป็นเพชรเกล็ดเป็นนิลลิ้นเป็นปาน
ถึงเอาขวานฟันฟาดไม่ขาดรอน

Mah Mungkorn was a half dragon half horse beast. It was powerful and fast. It could run in the sea as well as on the land. Usually no one could tame it but Sudsakorn with the help from the hermit could do so.

รูป พระอภัยมณีก็หลงใหลเพราะอำนาจเสน่ห์ และสั่งให้นำเจ้าละมานไปปล่อยเกาะ เจ้าละมานเสียดายรูปนางละเวงและเสียใจที่รบแพ้เลยสิ้นชีวิตที่เกาะนั้น วิญญาณของเจ้าละมานเข้าสิงรูปนางละเวง เป็นเหตุให้พระอภัยมณียิ่งหลงรูปนั้นมากขึ้น นางสุวรรณมาลีคิดแก้ไข โดยลักเอารูปมาเผาไฟ แต่ด้วยอำนาจผีที่สิงอยู่จึงเผาไม่ไหม้ พระอภัยมณีรู้เรื่องโกรธไล่ตีนางสุวรรณมาลีและแย่งรูปคืน นางมณฑามารดานางสุวรรณมาลี มาช่วยพูดให้พระอภัยมณีรู้ถึงภัยที่จะเกิดจากรูปนางละเวง แล้วให้เอาไปทิ้งน้ำเสีย พระอภัยมณีค่อยหายคลุ้มคลั่งลงไปบ้าง แต่พอตกค่ำรูปนั้นกลับมาได้พระอภัยมณีก็มีอาการคลุ้มคลั่งเหมือนเดิม

สุดสาครซึ่งลาพระโยคีไปเที่ยวตามหาพระอภัยมณีและไปพักอยู่ที่เมืองการเวกหลายปีนั้น บัดนี้เดินทางพร้อมด้วยนางเสาวคนธ์และหัสไชยมาถึงเมืองผลึก เป็นเวลาที่พระอภัยมณีกำลังคลุ้มคลั่งด้วยหลงรูปนางละเวง ประจวบกับมีกองทัพเมืองต่าง ๆ อาสานางละเวงยกทัพมาตีเมืองผลึกมากมาย สุดสาคร เสาวคนธ์ และหัสไชย จึงเข้าช่วยนางสุวรรณมาลีรบกับศัตรูอย่างเข้มแข็ง ทางด้านนางสุวรรณมาลี ก็ส่งคนไปเชิญศรีสุวรรณกับสินสมุท ซึ่งไปเยี่ยมท้าวสุทัศน์ที่เมืองรัตนาให้รีบกลับมาช่วย ศรีสุวรรณพร้อมด้วยสินสมุท และพราหมณ์ทั้ง ๓ กลับมาก็พบว่าพระอภัยมณีกำลังเลอะเลือนเพราะหลงรูปนางละเวง นางสุวรรณมาลีเล่าให้ศรีสุวรรณฟังเรื่องสุด-

แล้วตรัสกับสินสมุทสุดสวาท
เจ้าจะขาดรักแม่แน่แล้วหรือ

Suwanmali was a princess who engaged with U-saren, a Western prince. She liked Sinsamut so much that she took him as her step son. Though she didn't like Apaimani at the beginning but later on she changed her mind and married him to become his first official wife.

แสนระกำช้ำอกเหมือนตกเหว
อีหญิงเลวแลเหมือนเงาะมาเยาะหยัน
ยิ่งคิดคิดพิษลมระดมกัน
สะอื้นอั้นอกแยกแตกทำลาย
ชักชะงากรากเลือดเป็นลิ่มลิ่ม
ถึงปัจฉิมชีวาตม์ก็ขาดหาย
เป็นวันพุธอุศเรนถึงเวรตาย
ปีศาจร้ายร้องก้องท้องพระโรง

U-saren was a Western prince from Lungka
who engaged with Suwanmali,
an Eastern princess.
He fought to take back his fiancee
but lost and was captured.
He died out of shame.

สาครที่อ้างตัวเป็นโอรสพระอภัยมณี สินสมุทออกไปพบสุดสาคร และได้เห็นแหวนที่สุดสาครสวมอยู่ก็รู้ว่าเป็นลูกพระอภัยมณีจริง จึงพาสุดสาครและพวกเข้าเมือง สุดสาครใช้ไม้เท้าวิเศษที่พระโยคีให้ ทำลายอำนาจปีศาจในรูป พระอภัยมณีจึงหายคลั่งมีอาการเป็นปกติดังเดิม

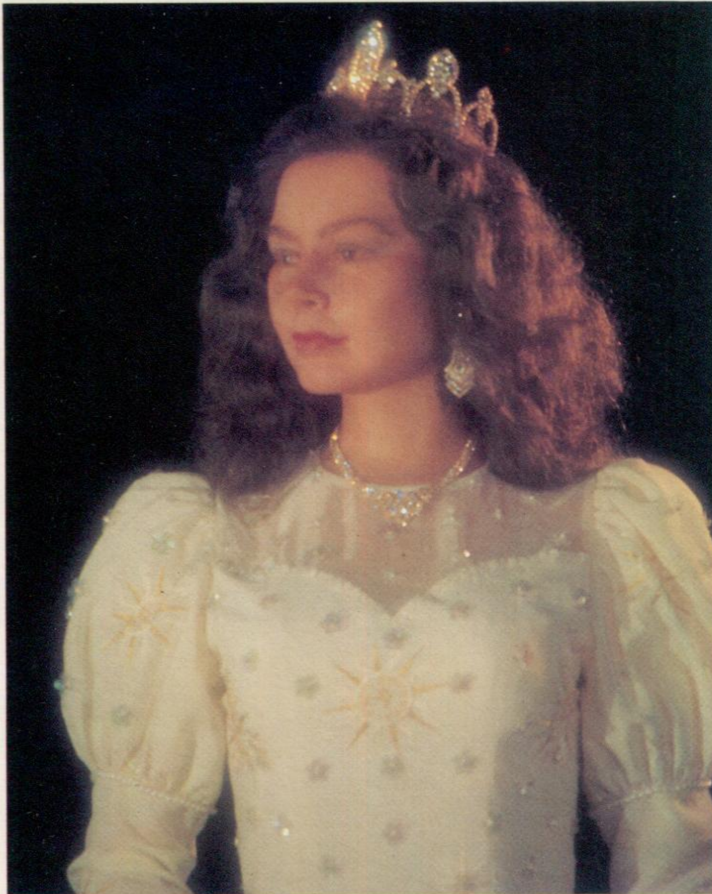
ระหว่างนั้นทัพข้าศึกยังเหลืออยู่ ๓ ทัพ และมียกมาเพิ่มอีก ๖ ทัพ รวมเป็น ๙ ทัพ มีทัพของ วิลยา ชะวา ฉวี ละเมด มลิกัน สำปันหนา กะวิน จีนตั๋ง และอังกุลา เมื่อรบกัน อังกุลา กะวิน ละเมดพ่ายแพ้ตายในที่รบ แต่จีนตั๋งมีทุรันเป็นอาวุธ ฟาดเป็นลูกไฟกรด ถูกสินสมุท และสุดสาครถึงสลบ นางเสาวคนธ์ยิงธนูสะกัด จีนตั๋งจึงต้องถอย พวกข้าศึกเกิดอิจฉาจีนตั๋งเกรงว่าจะมีชัยจึงแอบบอกความลับว่า น้ำฝนจะช่วยให้พ้นอำนาจไฟกรดได้ พราหมณ์สานนจึงทำพิธีเรียกฝน พอฝนตก สินสมุทร สุดสาครก็ฟื้นขึ้นมารบต่อ ทัพข้าศึกก็แตกพ่ายไปทั้งหมด

พระอภัยมณีดำริจะเผด็จศึก โดยยกกองทัพไปตีเมืองลังกาโดยตรง ทางเมืองลังกาเกิดมีกองทัพเจ้าเซ็นระด่ำกับเจ้ามะหุด มาอาสานางละเวง รบกับฝ่ายเมืองผลึก แต่เจ้าทั้งสองแก่งแย่งกันรบเพื่อเอาใจนางละเวง จึงถูกทัพเมืองผลึกตีแตกพ่าย ระหว่างการรบสินสมุทถูกปืนใหญ่ข้าศึกตกน้ำหายไป แต่สินสมุทรไม่ตายเพราะมีมนต์วิเศษกลับลอยขึ้นมาบนหาด พอถูกแดดก็ฟื้นและพอได้โอกาสจึงลอบเข้าเมืองลังกา เห็นนางละเวงอยู่ในค่ายก็ตรงเข้าจับ แต่นางละเวงมีของวิเศษคือตราราหูคุ้มกันจึงหนีไปตั้งค่ายกล ใครเข้าไปจะติดออกไม่ได้ นอกจากนั้นยังทำรถกลมีรูปนางละเวงนั่งในรถ ใครขึ้นไปจับจะติดอยู่ในรถนั้นเช่นกันแล้วจะถูกไฟคลอกตาย สินสมุทและนายทัพของเมืองผลึกเสียที ติดค่ายกลและรถกลกันมาก พระอภัยมณีเห็นว่าไม่มีทางแก้ไข จึงเป่าปี่ห้ามทัพ ทหารทั้ง ๒ ฝ่าย พากันหลับหมด แต่นางละเวงไม่หลับเพราะมีตราราหูคุ้มอยู่ พระอภัยมณีเห็นนางละเวงตัวจริงก็หลงรัก พูดขอเป็นไมตรีด้วย แต่นางละเวงรีบหนีกลับเมืองลังกา ระหว่างเดินทาง ได้ยาบำรุงขนานเอกเรียกว่าดินถนัน กับได้ผีดิบชื่ออ้ายย่องตอดมาเป็นทหารคู่ใจ เมื่อพบบาทหลวงปีโปแห่งป่าสิกคารนำ ก็ได้ขอนางยุพาผกาและนางสุลาลีวัน ที่อยู่ในปกครองของบาทหลวงปีโปมาเป็นธิดาบุญธรรม

เมื่อนางละเวงหนีไป พระอภัยมณีก็เป่าปี่ปลุกกองทัพ ทหารลังกาไม่เห็นนายก็แตกหนีไปเอง กองทัพพระอภัยมณีเข้ายึดเมืองใหญ่ของนางละเวงได้ แล้วบุกตีด่านดงตาลต่อไป นายด่านตาย นางละเวงจึงจัดกำลังออกมาป้องกันด่านต่อมาชื่อด่านเขาเจ้าประจัญ แต่ไม่อาจปราบทัพพระอภัยมณีได้ พระสังฆราชคือบาทหลวงปีโปจึงคิดอุบาย ให้นางละเวงลวงพระอภัยให้เป่าปี่ เมื่อไพร่พลกองทัพเมืองผลึกหลับหมด จะได้เอาไฟเผาค่ายเสีย นางละเวงใจอ่อน เพราะรักพระอภัยมณีอยู่เหมือนกัน จึงไม่กล้าทำรุนแรง เป็นเหตุให้พระสังฆราชโกรธขู่จะเอาโทษนางยุพาผกาจึงอาสาไปลวงพระอภัยให้เป่าปี่ เมื่อทหารในกองทัพหลับก็ลักพาพระอภัยมณีขึ้นรถนางละเวงไปลังกา นางรำภาสะหรีก็ออกอุบายจับทหารผลึกที่หน้าตาคล้ายพระอภัยมณีมาฆ่าตัดหัวไปให้พระสังฆราช พระสังฆราชหลงเชื่อจึงขู่ศรีสุวรรณว่าจับพระอภัยมณีได้ให้ยกทัพกลับไปมิฉะนั้นจะฆ่าพระอภัยมณีเสีย ศรีสุวรรณจึงจับทูตที่พระสังฆราชส่งมาขังไว้ แล้วให้สินสมุทปลอมเป็นทูตแทน ลอบเข้าด่านจุดไฟเผาบ้านเรือนให้วอดวาย

พระน้องหรือชื่อละเวงวัณฬาราช　　อย่าหวั่นหวาดวิญญาณ์มารศรี
จงหยุดยั้งรั้งราจะพาที　　ไม่ฆ่าตีศรีสวัสดิ์เป็นสัจจา

Laweng, U-saren's sister, known for her beauty she was cleaver enough to use many princes from other lands who felt in love with her to fight against Apaimani. Surprisingly enough she in turn felt in love with Apaimani and married him.

แล้วสอนว่าอย่าไว้ใจมนุษย์	มันแสนสุดลึกล้ำเหลือกำหนด
ถึงเถาวัลย์พันเกี่ยวที่เลี้ยวลด	ก็ไม่คดเหมือนหนึ่งในน้ำใจคน
มนุษย์นี้ที่รักอยู่สองสถาน	บิดามารดารักมักเป็นผล
ที่พึ่งหนึ่งพึ่งได้แต่กายตน	เกิดเป็นคนคิดเห็นจึงเจรจา
แม้นใครรักรักมั่งชังชังตอบ	ให้รอบคอบคิดอ่านนะหลานหนา
รู้สิ่งไรไม่สู้รู้วิชา	รู้รักษาตัวรอดเป็นยอดดี

The Hermit who lived at Koh Kaewpisdarn was considered a man of justice. He brought up Sudsakorn and taught him all the things and help him when he was pushed off the cliff by Chepleay.

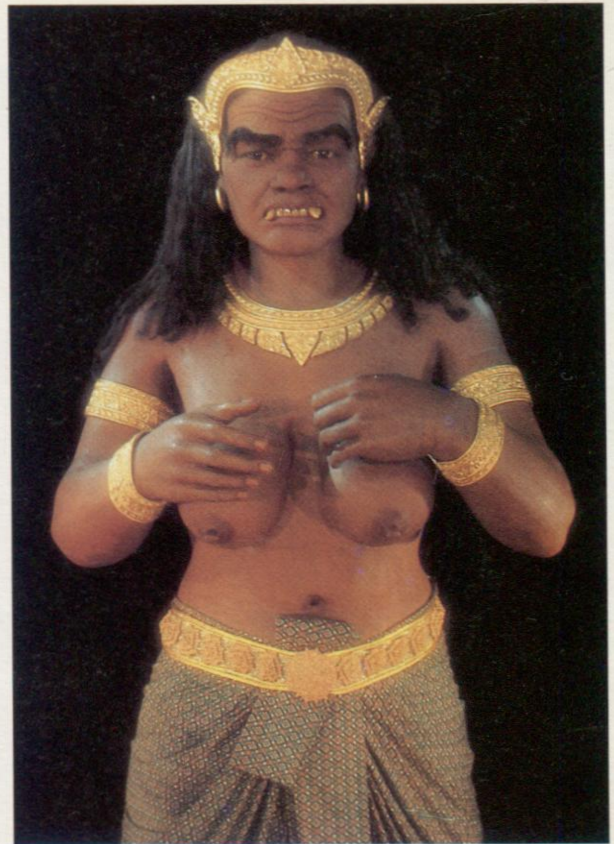

แล้วให้เปิดประตูด่านรับกองทัพเมืองผลึก แต่สินสมุทกลับไปหลงเสน่ห์นางรำภาสะหรีและนางยุพาผกาเข้าให้จึงไม่กลับออกมา ร้อนถึงสุดสาคร รับอาสาเข้าไปแก้เสน่ห์ในวัง แต่ก็ทำนองเดียวกันสุดสาครไปหลงเสน่ห์นางสุลาลีวันเข้าอีกคน นางสุวรรณมาลีออกติดตามไปเฝ้าพระอภัยมณีที่หน้าป้อม จึงถูกนางละเวงเหยียดหยามด้วยประการต่าง ๆ

พราหมณ์ทิศาปาโมกข์แห่งเมืองการเวกซึ่งมากับนางเสาวคนธ์ ให้หัสไชยนำธงยันต์ไปแก้เสน่ห์พาสินสมุทสุดสาครออกมาได้ แต่นางยุพาผกากับนางสุลาลีวัน ให้อ้ายย่องตอดสะกดทัพ พาสินสมุทและสุดสาครกลับไปอีก ทั้งยังทำอุบาย เขียนเป็นหนังสือของสุดสาคร กล่าวตัดรักนางเสาวคนธ์ทิ้งไว้ เป็นเหตุให้นางเสาวคนธ์หึงหวง เป็นเดือดเป็นแค้นมาก ลอบเข้าไปยิงธนูถูกแก้มนางสุลาลีวัน นางละเวงโกรธจึงยกกำลังเข้าสู้รบอีก แต่สู้ไม่ได้แตกพ่ายไป พระอภัยมณีจึงคิดเป่าปี่ให้ไพร่พลทางฝ่ายผลึกหลับ แล้วให้ศรีสุวรรณ สินสมุท สุดสาครยกพลไปพร้อมกับนางยุพาผกา นางสุลาลีวัน และนางรำภาสะหรี คอยล้อมจับเอาไฟครอก พราหมณ์โลกเชษฐ์แห่งเมืองการเวกรู้ข่าวจึงเตรียมป้องกัน ให้ทหารเอาขี้ผึ้งอุดหู แล้วแจกเครื่องรางของขลังแก่ทหารทั่วหน้า กองทัพเมืองผลึกจึงไม่ตกอยู่ใต้อำนาจเสียงปี่ พราหมณ์โลกเชษฐ์ ได้ทำพิธีเชิญพระโยคีแห่งเกาะแก้วพิสดาร มาเทศนาห้ามทัพ สงครามจึงยุติลง

เสร็จศึกลังกาแล้ว พระอภัยมณีได้จัดการอภิเษกสินสมุทกับนางอรุณรัศมี และสู่ขอนางเสาวคนธ์ให้กับสุดสาคร แต่นางเสาวคนธ์ไม่ยอมอภิเษกด้วยเพราะนางโกรธที่สุดสาคร ไปมีเมียแหม่มคือนางสุลาลีวัน นางจึงปลอมตัวเป็นฤาษีชื่อพระอัคนี แล่นเรือไปยังเมืองวาหุโลม ทำสงครามชนะเจ้าวาหุโลมได้ครองเมือง ฝ่ายสุดสาครติดตามนางเสาวคนธ์มาจนถึงเกาะค้างคาว ได้เรียนอุปเท่ห์สตรีจากผู้เฒ่าที่เกาะ ดังนั้นพอเข้าเมืองวาหุโลมก็ได้นางเสาวคนธ์ตามที่ปรารถนา

แต่เมืองผลึกกับเมืองลังกาก็เกิดศึกต่อกันอีก การศึกครั้งนี้เกิดขึ้นระหว่างพ่อ แม่ กับลูก ฝ่ายเมืองลังกามีมังคลาลูกพระอภัยมณีเกิดกับนางละเวง วลายุดา วายุพัฒหัสกัน ลูกของศรีสุวรรณ สินสมุท และสุดสาครตามลำดับ ฝ่ายเมืองผลึก มีเมืองผลึก เมืองรมจักร เมือง

การเวก รวมทั้งนางละเวง นางรำภาสะหรี นางยุพาผกาและนางสุลาลีวันเข้าร่วมด้วย สาเหตุสงครามมาจากเมื่อมังคลาขึ้นครองเมืองลังกา พระสังฆราชยุให้มังคลาไปแย่งโคตรเพชรของเมืองลังกา ที่นางเสาวคนธ์ขอจากนางละเวงไปกลับคืนมา มังคลายกทัพตีเมืองการเวก เมืองผลึก เมืองรมจักรพร้อมกัน พอดีช่วงนั้นพระอภัยมณีศรีสุวรรณและสินสมุทไปทำศพท้าวสุทัศน์ที่เมืองรัตนา ส่วนสุดสาครและนางเสาวคนธ์ยังไม่ได้กลับเมืองการเวก ฝ่ายลังกาจึงจับนางสุวรรณมาลีพร้อมธิดา คือนางสร้อยสุวรรณ นางจันทร์สุดา รวมทั้งท้าวทศวงศ์และนางเกษรา ไปขังไว้ที่เมืองลังกา เมื่อทราบข่าวร้าย พระอภัยมณีศรีสุวรรณ สินสมุทก็ยกทัพ สมทบด้วยสุดสาครและนางเสาวคนธ์ มีนางละเวงเข้าร่วมด้วย ไปโจมตีเมืองลังกาลูกสู้พ่อแม่ไม่ได้เลยหลบหนีไป

เมื่อเหตุการณ์สงบเรียบร้อย ศรีสุวรรณก็กลับไปครองเมืองรมจักร หัสไชยได้อภิเษกกับนางสร้อยสุวรรณนางจันทร์สุดากลับไปครองเมืองการเวก สินสมุทครองเมืองผลึก สุดสาครครองเมืองลังกา ส่วนพระอภัยมณีโกรธนางสุวรรณมาลีและนางละเวง ในการที่ไม่ปรองดองกัน จึงออกบวชเป็นฤาษี นางสุวรรณมาลีและนางละเวงจึงออกบวชชีด้วย เป็นอันจบเรื่องพระอภัยมณีเพียงเท่านี้

จินตนาการของสุนทรภู่ จากเรื่องพระอภัยมณี

พระอภัยมณี นางสุวรรณมาลี และ นางละเวง เป็นตัวละครสมัยใหม่ เป็นการแสดงความคิดว่า ไทยจะคบค้าสมาคมกับฝรั่งคือนางละเวงได้ นางสุวรรณมาลีก็ยอมรับในสถานภาพของตนที่สามีมีเมียเป็นชาวต่างประเทศ พระอภัยมณีตัวเอกของเรื่องสามารถพูดภาษาฝรั่ง (แถมด้วยภาษาจีนและจาม)

สัทธา อริยะธุกันต์

Sunthorn Phu and His Imaginations

Sunthorn Phu, the people's poet as recognized by UNESCO, used his imaginations to a limit when he wrote Pra Apaimani. At that time the Thai began to receive white visitors, which was a first step in Thailand's modernization of his country.

Pra Apaimani was not a myth but an all new creation by Sunthorn Phu whose characters in Pra Apaimani were nothing but human beings who possessed no super power. It was a romantic story using a theme of a boy meets a girl and a triangular situation formula. Apaimani, Suwanmali and Laweng were all characters in a modern drama. It reflected an idea that the Thai could do well with the Western people because Apaimani the hero not only married Laweng but could speak English as well as Chinese and other languages.

Sunthorn Phu wrote about things that were not existed even in the West at that time such as the ocean liner, a gramophone, a machine gun, a helicopter, an air conditioned set and etc.

Some placed Sunthorn Phu in the same class of Jules Verne in terms of far sighted imaginations but please remember that Sunthorn Phu wrote Pra Apaimani when Jules Verne was only five years old.

จินตนาการต่าง ๆ ของกวีเอกของไทย พระสุนทรโวหาร (ภู่) มีลักษณะพิเศษกว่ากวีอื่น ๆ หลายประการ ธนิต อยู่โพธิ์ ได้กล่าวว่าตัวละครในวรรณคดีไทยบางเรื่อง กวีได้ประดิษฐ์เอาลักษณะของบุคคลที่มีตัวตนในสมัยนั้นใส่เข้าไป เช่น ลักษณะพระอภัยมณี ก็คงจะสมมติไปจากตนเอง แม้แต่ชื่อก็คล้ายกันระหว่าง "ภู่" กับ พระ "อภัย" มณี ส่วนศรีสุวรรณ นั้นคงสมมติจากพระยาไชยวิชิต (เผือก) หัวหมื่นมหาดเล็ก ส่วนกรุงรัตนาก็อาจมาจากกรุงรัตนโกสินทร์ นางสุวรรณมาลี ก็คือ นางจัน นิสัยขี้หึง ซึ่งเป็นภรรยาคนแรกของสุนทรภู่ เป็นนางข้าหลวงอยู่วังหลัง และผู้ใหญ่ฝ่ายนางจันก็กีดกันความรัก เช่นเดียวกับพระอภัยมณีกว่าจะได้นางสุวรรณมาลีก็ต่อเมื่อท้าวสิลราชสิ้นพระชนม์ ตัวสุนทรภู่กว่าจะได้นางจันก็ต่อเมื่อกรมพระราชวังหลังทิวงคต และเจ้าครอกทองอยู่จัดแจงยกนางจันให้สุนทรภู่

งานเขียนของสุนทรภู่มีกี่ระยะ

ก่อนกล่าวความต่อไปขอเสนองานเขียนของสุนทรภู่ประกอบเพื่อความเข้าใจว่างานเขียนของสุนทรภู่แบ่งออกเป็น ๔ ระยะ คือ

๑. **ระยะเริ่มต้น** (พ.ศ. ๒๓๒๙-๒๓๖๒) ตั้งแต่สุนทรภู่เกิดจนถึงก่อนเข้ารับราชการในสมัยรัชกาลที่ ๒ งานในช่วงนี้ เช่น นิราศเมืองแกลง โคบุตร นิราศพระบาท

๒. **ระยะรับราชการ** (พ.ศ. ๒๓๖๒-๒๓๖๗) สมัยรัชกาลที่ ๒ เป็นช่วงสุนทรภู่เจริญรุ่งเรืองถึงที่สุด ผลงานช่วงนี้ เช่น พระอภัยมณีตอนต้น สวัสดิรักษา เสภาขุนช้างขุนแผน (ตอนกำเนิดพลายงาม)

๓. **ระยะตกยาก** (พ.ศ. ๒๓๖๘-๒๓๘๘) เป็นช่วงสุนทรภู่ตกอับ ตรงกับสมัยรัชกาลที่ ๓ สุนทรภู่ต้องระเหเร่ร่อนไปหลายแห่ง ขณะเดียวกันก็เขียนงานออกมามาก เช่น นิราศภูเขาทอง นิราศวัดเจ้าฟ้า รำพันพิลาป พระอภัยมณี (ต่อ) นิราศพระประธม

๔. **ระยะสุดท้าย** (พ.ศ. ๒๓๘๘-๒๓๙๖) สุนทรภู่เข้ารับราชการในเจ้าฟ้ากรมขุนอิศเรศรังสรรค์ เป็นบั้นปลายของชีวิตงานเขียนของสุนทรภู่ช่วงนี้ เช่น นิราศอิเหนา บทเห่กล่อมบรรทมต่าง ๆ เสภาพระราชพงศาวดาร

และถ้าพิจารณาเนื้อหางานเขียนที่สุนทรภู่ใช้ความคิดรจนางานต่าง ๆ ออกมา ก็พอจะแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท ดังนี้

๑. **งานเขียนประเภทจินตนาการ** เป็นงานที่เกี่ยวกับนิทานต่าง ๆ ลักษณะสำคัญของงานเขียนเหล่านี้ เป็นงานเขียนที่สุนทรภู่ใช้จินตนาการมาก แม้ว่าสุนทรภู่จะได้ความคิดหรือโครงเรื่องต่าง ๆ จากเรื่องอื่น ๆ ก็ตาม ดังนั้นงานเขียนแบบนี้จึงไม่ใช่เพียงต้องการเห็นสังคมไทยอย่างที่เป็นอยู่เท่านั้น แต่สุนทรภู่ต้องการสะท้อนภาพของสังคมไทยที่ตนอยากเห็นหรืออยากให้เป็นไป เช่นเรื่อง โคบุตร พระอภัยมณี ลักษณวงศ์ สิงหไกรภพ ไชยสุริยา อภัยนุราช

๒. **งานเขียนประเภทจินตนาการภายในกรอบ** เป็นงานเขียนประเภทนิราศซึ่งจินตนาการจะถูกจำกัด โดยกรอบของรูปแบบคำประพันธ์ แต่การสื่อความนึกคิดของงานนิราศจะมีความเปิดเผยและตรงไปตรงมามากกว่างานเขียนอื่น ๆ เช่น นิราศเมืองแกลง นิราศพระบาท นิราศภูเขาทอง นิราศเมืองเพชร นิราศวัดเจ้าฟ้า โคลงนิราศสุพรรณ นิราศพระประธม

๓. **งานเขียนประเภทสั่งสอนหรือแสดงความในใจ** วัตถุประสงค์ของงานเขียนแบบนี้เด่นชัดในแง่ที่ต้องการสั่งสอนหรือระบายความในใจ เช่น สุภาษิตสอนหญิง สวัสดิรักษา เพลงยาวถวายโอวาท

๔. **งานเขียนประเภททั่ว ๆ ไป** เช่น ประเภทเน้นความสวยงาม งานประเภทนี้มุ่งที่รูปแบบการประพันธ์เนื้อหาถูกจำกัดตายตัว เช่น นิราศอิเหนา บทเห่เรื่องพระอภัยมณี บทเห่เรื่องกากี บทเห่จับระบำเรื่องโคบุตร

ในบทความนี้จะมุ่งเน้นที่จินตนาการในงานเขียนประเภทที่ ๑ คืองานเขียนที่สุนทรภู่ต้องอาศัยความนึกคิด ประสบการณ์ การคาดคะเนหรือเดาอนาคต ว่า ควรจะเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ใส่เข้าไปในงานเขียนของตน ความนึกคิดเหล่านี้ คล้ายกับ จูล เวิร์นส นักเขียนชาวฝรั่งเศสที่สอดแทรกจินตนาการเกี่ยวกับยานพาหนะสำหรับอนาคตเรื่องของอวกาศ สภาพไร้น้ำหนัก เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันนักวิทยาศาสตร์ก็สามารถทำในสิ่งที่นักเขียนนึกฝันไว้เป็นผลสำเร็จ สำหรับสุนทรภู่เรื่องที่จะแสดงถึงจินตนาการที่เด่นชัดมากก็คือพระอภัยมณี โดยจะแยกกล่าวเป็นลำดับ ๆ ดังนี้

จินตนาการในการประดิษฐ์โครงเรื่อง เรื่องพระอภัยมณีไม่ใช่นิทานพื้นเมืองโบราณ ไม่ใช่นิทานปรัมปรา และที่สำคัญคือไม่ใช่นิทานชาดก ซึ่งเรื่องจากแหล่งต่าง ๆ เหล่านี้กวีนิยมนำมาใช้แต่งเรื่อง เช่น สมุทรโฆษคำฉันท์ก็ได้มาจากเรื่องในนิทานชาดก ลิลิตพระลอ ก็เป็นนิทานพื้นเมือง เป็นต้น พระอภัยมณีนับเป็นเรื่องที่สุนทรภู่ได้แหวกความจำเจซ้ำซากในเรื่องประเภทจักร ๆ วงศ์ ๆ ด้วยกัน โครงเรื่องใหญ่เป็นสูตรชายพบหญิง (A boy meets a girl formula) มีความขัดแย้งในระหว่างตัวเอก คือ พระอภัยมณี สุวรรณมาลี และ นางละเวง ตรงกับสูตรสถานการณ์รูปสามเหลี่ยม (The triangular situation formula) ในโครงเรื่องใหญ่ก็มีโครงเรื่องย่อยแทรกอยู่ด้วย ทั้งโครงเรื่องใหญ่ (Main Plot) และโครงเรื่องย่อย (Sub Plot) ก็มีการวางข้อมูลขัดแย้งที่สมเหตุสมผลโดยตลอดไม่เหลือเชื่อว่าเมื่อตัวเอกตกอยู่ในอันตรายแล้วก็มีเทวดามาช่วยตลอด เช่นเรื่องสังข์ทอง หรือเรื่องอื่น ๆ ที่มีลักษณะเดียวกัน

พระอภัยมณี นางสุวรรณมาลี และ นางละเวง เป็นตัวละครสมัยใหม่ เป็นการแสดงความคิดว่าไทยจะคบค้าสมาคมกับฝรั่งคือนางละเวงได้ นางสุวรรณมาลีก็ยอมรับในสถานภาพของตนที่สามีมีเมียเป็นชาวต่างประเทศ พระอภัยมณีตัวเอกของเรื่องสามารถพูดภาษาฝรั่ง (แถมด้วยภาษาจีนและจาม) ดังคำกลอนที่ว่า

"จะกล่าวถึงพระอภัยมณีนาถ กับองค์ราชกุมารชาญสนาม
หัดภาษาฝรั่งทั้งจีนจาม ราวกับล่ามพูดคล่องทั้งสององค์"

ช่วงที่สุนทรภู่แต่งพระอภัยมณี คนไทยเริ่มเรียนภาษาอังกฤษแล้ว คือ เจ้าฟ้ามงกุฎ (รัชกาลที่ ๔) กรมขุนอิศเรศรังสรรค์ (พระปิ่นเกล้าฯ) ม.ร.ว. กระต่าย อิศรางกูร นับว่าพระอภัยมณีซึ่งเป็นพระเอกของเรื่องได้เรียนที่แปลกใหม่ออกไปจากพระเอกคนอื่น ๆ นอกจากภาษาพูดวัฒนธรรมอื่น ๆ สุนทรภู่ก็แทรกเกร็ดให้สมจริงสมจัง เช่น วัฒนธรรมการแต่งกายแบบสากล

"แอบฉะอ้อนวอนพระอภัยมณี เชิญพระพี่ขึ้นพลับพลาบนปราการ
จงแต่งองค์ทรงสำอางอย่างฝรั่ง เป็นเจ้าลังกาเขตประเทศสถาน
พวกเสนาข้าบาทในราชการ จะสำราญรักใคร่น้ำใจกัน"

พระอภัยมณีชำนาญในการเป่าปี่ เป็นการเรียนวิชาที่แปลกออกไปจากพระเอกในวรรณคดีอื่น ๆ ที่มักจะร่ำเรียนศิลปศาสตร์ ๑๘ ประการแบบคติฮินดู หรือเรียนไสยเวทย์ต่าง ๆ วิชาดนตรีในปัจจุบันถือเป็นอาชีพที่มีเกียรติมากอาชีพหนึ่ง สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงตรัสว่า การที่พระอภัยมณีชำนาญในการเป่าปี่ก็คล้ายเตียวเหลียงรบกับพระเจ้าฌ้อปาอ๋อง ส่วนศรีสุวรรณก็คล้ายพระเจ้าฌ้อปาอ๋องที่เก่งในฝีมือกระบอง ส่วนวิธีการสร้างตัวละครอื่น ๆ (หรือแม้แต่พระอภัยมณี) สุนทรภู่ก็จินตนาการจากบุคคลรอบตัว จากเอกสารต่าง ๆ ที่ได้อ่านหรือเรื่องที่ได้ยินได้ฟังมา ซึ่งกล่าวไว้บ้างแล้วในตอนต้นบทความนี้ คือ พระอภัยมณีก็คงมาจากตัวท่านสุนทรภู่เอง ศรีสุวรรณ ก็มาจากพระยาไชยวิชิต (เผือก) นางผีเสื้อสมุทรก็อาจมาจากนางสาหงส์ นางเงือก ก็อาจมาจากลักษณะแม่ศรีสาคร นางวาลี อาจมาจากนางจงลี่ฉุนในเลียดก๊ก สุนทรภู่สร้างกะเทย แทนที่จะใช้ตัวละครชายจริงหญิงแท้ ซึ่งเป็นเรื่องที่ในปัจจุบันนี้กะเทยเป็นเรื่องทันสมัย สุนทรภู่ทราบเรื่องจีนนิยมเลี้ยงขันที ส่วนเรื่องพระอภัยมณี นางเสาวคนธ์เลี้ยงกะเทยไว้ ๒ คน คือ มาลัยกับมาลา สุนทรภู่คงต้องการแหวกความจำเจว่า ตัวละครบางตัวมีคนแปลก ๆ เป็นคนรับใช้ เช่น นางสุวิญชา จากเรื่องไชยเชษฐ์ มีนางวิพาร์ นางไกยเกษีจากเรื่องรามเกียรติ์ก็มีนางค่อม เป็นต้น

ในเนื้อเรื่องของพระอภัยมณี สุนทรภู่สร้างฉากส่วนใหญ่เป็นทะเล ซึ่งตรงกันข้ามกับเรื่องอื่น ๆ ที่มักจะเข้าลักษณะ "เดินดงดั้นป่า" เป็นส่วนใหญ่ ถึงจะมีฉากทะเลหรือแม่น้ำก็เป็นเพียงส่วนประกอบย่อย ๆ พระอภัยมณีจะเปลี่ยนแปลง คือ มีเมียเป็นยักษ์ก็เกิดที่ริมทะเล มีเหตุ เภทภัย มีความสุขพบรักเกิดในทะเลทั้งสิ้น

จินตนาการเกี่ยวกับสิ่งของที่ปรากฏในเรื่อง เช่น ตึกโถงที่รับรอง

".. โต๊ะเขาจัดแต่งไว้ทั้งซ้ายขวา
พอพร้อมกันลั่นระฆังสั่งสัญญา โต๊ะก็มาเกลื่อนกล่นด้วยกลไก"

ซึ่งคล้ายกับพระราชวังฝรั่งเศสซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ทรงวิจารณ์ไว้ในพระราชนิพนธ์ไกลบ้าน

เรือโจรสุหรั่งมีลักษณะ
"มีกำปั่นนั้นยาวยี่สิบเส้น กระทำเป็นตึกกว้านสถานถิ่น
หมากมะพร้าวส้มสูกปลูกไว้กิน ไม่รู้สิ้นเอมโอชโภชนา
เลี้ยงทั้งแพะแกะไก่สุกรห่าน คชสารม้ามิ่งมหิงษา
มีกำปั่นห้าร้อยลอยล้อมมา เครื่องศัสตราสำหรับรบครบทุกลำ"

ลักษณะเรือเช่นนี้ สมัยสุนทรภู่ยังไม่มี มามีในช่วงหลัง เช่น เรือนอร์มังดีของฝรั่งเศส หรือควีนอะลิซาเบธของอังกฤษ หรือเรือเดินสมุทรขนาดใหญ่ของชาติตะวันตกในปัจจุบัน

หีบดนตรีที่มีชื่อเสียง
"ฝ่ายยุพาผการำภาสะหรี ไขดนตรีที่ตั้งกำบังแฝง
เหมือนคนตีปี่พาทย์ไม่พลาดแพลง เสียงกระแส่งซ้องเพลงวังเวงใจ"

หีบดนตรีนี้คงเป็นวิทยุ เทป ในสมัยปัจจุบันนี้ซึ่งมีหลังจากสมัยสุนทรภู่ถึงแก่กรรมแล้วหลายปี เรือฟางของพราหมณ์สานน ธนูยิงได้ทีละเจ็ดดอกของวิเชียร มนต์เรียกลมฝนของโมรา

"ข้าชื่อวิเชียรโมราเจ้าสานน ทั้งสามคนคู่ชีวิตเป็นมิตรกัน
แสวงหาตั้งเพียรเพื่อเรียนรู้ ได้เป็นคู่ศึกษาวิชาขยัน
ได้รู้เรียกลมฝนคือคนนั้น ข้าแข็งขันยิงธนูสู้ไพริน
ยิงออกไปได้ทีละเจ็ดลูก จะให้ถูกตรงไหนก็ได้สิ้น
คนนั้นผูกเรือยนต์แล่นบนดิน อยู่บ้านอินทคามทั้งสามคน"

เรือของสานนนั้นเป็นเรือยนต์ แล่นได้ทั้งบนบกและในน้ำซึ่งเป็นจินตนาการที่ก้าวหน้าเพราะเรือสะเทินน้ำสะเทินบกเพิ่งมีไม่นานมานี้เอง ธนูที่ยิงได้คราวละเจ็ดดอก ก็คือ ปืนกล ซึ่งไม่เพียงแต่จะยิงได้คราวละเจ็ดดอกเท่านั้น แต่ยิงได้คราวละมาก ๆ การเรียกลมฝนก็สามารถทำได้แล้วนั่นคือ การทำฝนเทียมนั่นเอง

ตราราหู ตราประจำนางละเวง

"..	แต่เช้าสายสีรุ้งดูรุ่งเรือง
ครั้นแดดแข็งแสงขาวดูพราวพร้อย	ครั้นบ่ายคล้อยเคลือบสีมณีเหลือง
ครั้นค่ำช่วงดวงแดงแสงประเทือง	อร่ามเรืองรัศมีเหมือนสีไฟ
แม้นเดินหนฝนตกไม่ถูกต้อง	เอาไว้ห้องหับแห่งตำแหน่งไหน
ไม่หนาวร้อนอ่อนอุ่นละมุนละไม	ถ้าชิงชัยแคล้วคลาดซึ่งศาสตรา"

ตราราหูนี้ถ้าเปรียบกับปัจจุบันก็คือ เครื่องปรับอากาศ

นมพระธรณีซึ่งนางละเวงพบกลางป่าตอนหนีทัพ มีความว่า

"ลูกนั้นหรือชื่อว่า **นมพระธรณี**	ถึงพันปีผุดขึ้นเหมือนปืนดัง
ฝูงสัตว์ไพรได้ยินทั้งกลิ่นหอม	มาพรั่งพร้อมเพราะจะกินถวิลหวัง
ด้วยหวานเย็นเห็นประเสริฐเกิดกำลัง	กำจัดทั้งโรคาไม่ราคี
อายุยืนชื่นชุ่มเป็นหนุ่มสาว	ผิวนั้นราวกับทองละอองศรี
ถึงแก่เฒ่าเจ้าเรือนสามร้อยปี	ก็ไม่มีมัวหมองละอองนวล"

นมธรณี หรือ ดินถนัน ตามจินตนาการของสุนทรภู่ก็คือ วิตามินในปัจจุบันนี้นั่นเอง

การลำเลียงทหารทางอากาศของสุนทรภู่ แทนการใช้เวทมนต์ให้เหาะเหินเดินอากาศ

"จึงให้พราหมณ์สามคนผูกกลว่าว	สายรอกยาวโรยผ่อนหย่อนทหาร
ให้แปลงกายคล้ายฝรั่งขึ้นนั่งคาน	เจ้าพราหมณ์อ่านอาคมเรียกลมมา
เชือกน้ำมันขันกว้านเป็นป่านรั้ง	ด้วยกำลังลมลิ่วปลิวเวหา
ให้หย่อนล่ามข้ามภูเขาเข้าพารา	พอเวลาลั่นฆ้องได้สองยาม
โพยมบนฝนกลุ้มชะอุ่มหมอก	ก็โรยรอกลงในวังได้ทั้งสาม
อ้ายย่องเบาเข้าหน้าไก่หมาตาม	เที่ยวฟังความพูดจาในราตรี"

การลำเลียงทหารปัจจุบันถ้าจะให้รวดเร็วก็โดยทางอากาศ ซึ่งสุนทรภู่เป็นกวีที่มองเห็นการณ์ไกลเหมือนการลำเลียงทหารโดยใช้เครื่องบินหรือเฮลิคอปเตอร์

สุนทรภู่นับเป็นกวีที่มีความสามารถเยี่ยมยอดจากจินตนาการที่บรรจุสอดใส่ในเรื่องพระอภัยมณีดังกล่าวมาแล้ว บางส่วนสุนทรภู่ก็เก็บเรื่องจากพงศาวดารมาใส่ก็มี เช่น ตอนศึกเก้าทัพ ก็เหมือนกับเหตุการณ์ที่พระเจ้าปะดุงกษัตริย์พม่ายกกองทัพมาตีไทยถึงเก้าทัพในสมัยรัชกาลที่ ๑ เรื่องบาดหมางซึ่งเป็นนักบวชที่แปลกไปจากที่คนทั่วไปรู้จัก สุนทรภู่ตั้งให้ชื่อว่า บาดหลวงปีโป คำนี้เท่ากับคำว่า "Pope" พระสังฆราชฝ่ายคริสตจักรในปัจจุบัน

พระอภัยมณี กับการสะท้อนเหตุการณ์

วรรณกรรมย่อมเป็นกระจกฉายแสงให้เห็นเหตุการณ์ตลอดจนวัฒนธรรมในสมัยนั้น ๆ คำกล่าวนี้เป็นความจริงอย่างยิ่ง แต่วรรณคดีเป็นเรื่องราวของจินตนาการ ฉะนั้นสังคมที่มีอิทธิพลต่อวรรณคดีจึงปรากฏในรูปของจินตนาการ การพรรณนาออกของวรรณคดีจึงเล็กบ้างใหญ่บ้างเป็นธรรมดา อย่างในเรื่องรามเกียรติ์ มีกุมภกรรณทดน้ำ นี่ก็เพราะอิทธิพลของสังคม

ประจักษ์ ประภาพิทยากร

Pra Apaimani, A Reflection of Events

Literature was a mirror that reflected events and cultures of that period and Pra Apaimani was no exception. When Sunthorn Phu wrote Pra Apaimani he also observed the events that happened in his life time. A description of Romachak City was nothing but a description of Bangkok in the very early days. A war between Paleuk and Lungka was based on the war in the reign of King Rama I.

When he wrote about the West or the White, Sunthorn Phu didn't like them very much. This attitude reflected the feeling of Thai people in that period who observed the many inappropriated manners the white did during the time. Learning English as a second language by the royal family and the noble men were also added in as well as a surgery technique as performed by an American missionary. It is believed that Sunthorn Phu used material from The Three Kingdom, a well-known Chinese story.

According to a principle of modern writing technique, a writer should reflect his society in his writing and Sunthorn Phu without knowing the criteria had fulfilled it well.

วรรณกรรมย่อมเป็นกระจกฉายแสงให้เห็นเหตุการณ์ตลอดจนวัฒนธรรมในสมัยนั้น ๆ คำกล่าวนี้เป็นความจริงอย่างยิ่ง แต่วรรณคดีเป็นเรื่องของจินตนาการ ฉะนั้น สังคมที่มีอิทธิพลต่อวรรณคดีจึงปรากฏในรูปของจินตนาการ การพรรณนาออกของวรรณคดีจึงเล็กบ้างใหญ่บ้างเป็นธรรมดา อย่างในเรื่องรามเกียรติ์ มีกุมภกัณฑ์ทดน้ำ นี่ก็เพราะอิทธิพลของสังคม เพราะมนุษย์มีความอดอยากในเรื่องน้ำ และมีการทดน้ำใช้กันแล้ว เรื่องของพระรามที่อวตารลงมาทั้งคณะ ก็สะท้อนจากข้อคิดที่มีต่อสังคม เพราะสังคมจะต้องอาศัยความสามัคคี ลำพังแต่แม่ทัพนายกองย่อมทำอะไรไม่สำเร็จ แต่บางครั้งวรรณคดีก็บันทึกเหตุการณ์และสภาพบ้านเมืองลงไปจริง ๆ อย่างในพระราชนิพนธ์อิเหนาตอนพรรณนาถึง ๔ ธานีของชวาว่า

"ศาลเทพารักษ์หลักเมือง	นับถือลือเลื่องทั้งกรุงไกร
เสาชิงช้าอาวาสวัดพราหมณ์	ทำตามประเพณีพิธีไสย
หอกลองอยู่กลางเวียงชัย	แม้นเกิดไฟไพรีตีสัญญา
ตะพานช้างทางข้ามคชสาร	ก่ออิฐปูกระดานไม้หนา
คลองหลอดแลลิ่วสุดสายตา	น้ำลงคงคาไม่ขอดเมือง"

จะเห็นว่านี่ไม่ใช่ชวาแน่ แต่เป็นกรุงเทพฯ นี่เอง เพราะบอกว่ามีหลักเมือง เสาชิงช้า โบสถ์ พราหมณ์ สะพานช้าง และคลองหลอด จะแปลกใจอยู่บ้างก็ที่ว่า สะพานช้างก่ออิฐปูกระดาน และหอกลองสำหรับตีสัญญาณบอกเหตุเมื่อเกิดไฟไหม้และมีศึกสงคราม เพราะในกรุงเทพฯ ปัจจุบันนี้สะพานช้างไม่ได้ก่ออิฐปูกระดานไม้หนา และหอกลองกลางเมืองไม่มี แต่ทว่าในสมัยรัชกาลที่ ๒ นั้น สิ่งเหล่านี้ยังปรากฏให้เห็น

ในพระอภัยมณีก็เช่นกัน สุนทรภู่ได้สะท้อนเหตุการณ์ความเป็นไปของเมืองไทยไว้หลายคน เหตุการณ์บางอย่างก็เกิดขึ้นในสมัยที่ท่านยังมีชีวิตอยู่ เหตุการณ์บางอย่างเกิดก่อนท่าน อย่างไรก็ตามวรรณคดีเป็นเรื่องของจินตนาการ การสะท้อนออกมา บางครั้งก็จะไม่สะท้อนออกมาตรง ๆ แต่กระนั้นก็พอจะสังเกตรู้ได้

เมืองผลึกก็ดี เมืองรมจักรก็ดี เป็นเมืองไทยเรานี่เอง พลเมืองก็เรียกตัวเองว่าไทย จะเห็นได้จากในสารของพระอภัยมณีที่มีถึงนางละเวง ซึ่งบอกว่าพระอภัยมณีคือคนไทยนั่นเอง

"ในสาราว่าองค์พระทรงสวัสดิ์	สืบกษัตริย์ศาสนาภาษาสยาม"

และที่แสดงว่าเมืองรมจักรเป็นไทย ก็มีกลอนว่า

"ข้างพวกไทยให้ล่ามไปถามซัก"

ตอนศรีสุวรรณกับสามพราหมณ์ตามหาพระอภัยมณี จนไปในเมืองรมจักร นายด่านพาชมเมืองมีกลอนว่า

"พราหมณ์หัวเราะรับคำที่รับสั่ง	พลางชมวังนิเวศน์ประเทศสถาน
งามปราสาทผาดเยี่ยมโพยมนาน	ชัชวาลแก้วเก้าวะวาวตา
มีบ้านช่องสองแถวแนวถนน	ทั้งผู้คนคึกคักกันนักหนา
มีโรงรถคชไกรไอยรา	สนามหน้าจักรวรรดิที่หัดพล
ที่ท้ายวังตั้งล้วนแต่ตึกกว้าน	บ้างนั่งร้านสองแถวแนวถนน
นายด่านพาผ่านตลาดต้องหลีกคน	ประชาชนซื้อหาพูดจากัน"

คำพรรณนาตอนนี้ พอคะเนได้ว่า สุนทรภู่เอาพระบรมมหาราชวัง ท่าเตียน ถนนบำรุงเมือง เป็นภาพสำหรับพรรณนา

เรื่องพระอภัยมณีโดยเฉพาะตอนศึกเก้าทัพ มีผู้รู้หลายท่านให้ความเห็นว่า สุนทรภู่ได้แนวความคิดเรื่องศึกเก้าทัพนี้มาจากศึกเก้าทัพในรัชกาลที่ ๑ คือเมื่อ พ.ศ. ๒๓๒๘ อันเป็นสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช พระเจ้าปะดุงกษัตริย์พม่าให้กรีธาทัพใหญ่เก้าทัพมาตีประเทศไทย ศึกพม่าครั้งนั้นนับว่าเป็นศึกใหญ่มาก ทั้งเป็นศึกครั้งแรกนับแต่สร้างกรุงเทพฯ เป็นราชธานี สุนทรภู่เกิดในรัชกาลที่ ๑ นี้ และใกล้กับเกิดศึกนี้ พม่ายกทัพใหญ่มาเมื่อปี พ.ศ. ๒๓๒๘ สุนทรภู่เกิดในปี ๒๓๒๙ สุนทรภู่คงได้รับฟังเรื่องราวครั้งนั้นแน่ และเรื่องราวเหล่านี้คงประทับใจสุนทรภู่ ครั้นเมื่อเขียนเรื่องพระอภัยมณี ศึกเก้าทัพของพม่าก็ดลใจให้ท่านสร้างเป็นเค้าโครงเรื่องขึ้น

ยังมีข้อความอีกตอนหนึ่ง ซึ่งชวนให้คิดว่า สุนทรภู่เอาเค้ามูลมาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ๆ ในรัชกาลที่ ๓ มาเขียนเรื่องพระอภัยมณีขึ้น คือตอนที่พระอภัยมณีเป่าปี่สะกดทัพจับเจ้าละมานได้ก็ใส่กรงเหล็กขังไว้ให้ชาวเมืองผลึกมาดูความในตอนนี้มีว่า

"ฝ่ายเข้าเฝ้าชาวบุรินทร์สิ้นทั้งหลาย	ทั้งหญิงชายชื่นใจไอศวรรย์
เที่ยวดูเหล่าชาวละมานสำราญครัน	แต่ล้วนฟันเสี้ยมแซมแหลมแหลมเล็ก
บ้างดูท้าวละมานชาญฉกาจ	เขาจำกราดตรึงองค์ไว้กรงเหล็ก
แขกฝรั่งทั้งพราหมจีนจามเจ๊ก	ผู้ใหญ่เด็กยืนดูเป็นหมู่มุง"

ท่านอาจารย์ธนิต อยู่โพธิ์ กล่าวไว้ใน "ประชุมงานค้นคว้าวรรณคดี" ว่า เนื้อเรื่องตอนนี้คล้ายกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ๆ ในรัชกาลที่ ๓ เมื่อเจ้าอนุเวียงจันทน์กบฏ เมื่อปี พ.ศ. ๒๓๗๑ เจ้าอนุถูกจับขังไว้ให้ประชาชนดู เหมือนเจ้าเมืองผลึกจับเจ้าละมานให้ชาวเมืองผลึกดู สุนทรภู่ท่านอาจจะไปดูก็ได้ หรือไม่ได้ดูก็ต้องได้ฟังคำเล่าลือ แล้วท่านก็นำมาบันทึกเหตุการณ์ในพระอภัยมณี แต่ไม่กล่าวออกมาตรง ๆ

ท่านอาจารย์ธนิต อยู่โพธิ์ ยังได้กล่าวต่อไปอีกว่า เรื่องที่กล่าวถึงฝรั่งก็เช่นกัน การคบฝรั่งในตอนแรกนั้น ตามพระราชพงศาวดารรัชกาลที่ ๒ กรุงรัตนโกสินทร์ เราเริ่มไม่พอใจฝรั่งมาแต่ครั้ง ยอห์น ครอเฟิร์ด เข้ามาเจรจาทำสัญญาสัมพันธไมตรีกับเรา แล้วให้คนเที่ยวหยั่งระดับน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยา เมื่อก่อนหน้าจะสิ้นรัชกาลที่ ๒ ประมาณ ๒-๓ ปี จนการทำสัญญาสัมพันธไมตรีไม่สำเร็จในครั้งนั้น ครั้นต่อมาในรัชกาลที่ ๓ การคบฝรั่งจึงเป็นเรื่องที่ไม่สบพระราชอัธยาศัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นอันมาก ดังจะเห็นได้จากข้อความในพระราชพงศาวดารในรัชกาลนั้น ที่เจ้าอนุยกเอาเป็นข้ออ้างก่อการกบฏขึ้น เช่น กล่าวว่า "ฝ่ายอังกฤษก็มารบกวน (กรุงเทพพระมหานคร) อยู่ และประจวบกับเมื่อรัชกาลที่ ๓ นั้น เมื่อแรกเสด็จเถลิงถวัลย์ราชสมบัติโปรดให้มีกองทัพออกไปขัดตาทัพ ในเวลาพม่ารบกับอังกฤษ แต่ให้ข่าวปรากฏออกไปว่าจะยกไปช่วยอังกฤษ ครั้น พ.ศ. ๒๓๖๘ หลอดอัมเหิดต์ คอวอเนอร์ แห่งเบงกอลแต่งให้ร้อยเอกเฮนรี่ เบอร์นี่เข้ามาขอทำหนังสือสัญญา ก็ไม่โปรดฯ จะทำให้แต่พระบรมวงศานุวงศ์และท่านเสนาบดี ก็มีพระราชวังบวรสถานมงคลเป็นต้น กราบบังคมทูลพระกรุณาว่า อังกฤษมีเขตแดนใกล้ชิดเข้ามา ถ้ามิผ่อนตามให้บ้าง จะเกิดเป็นเสี้ยนศัตรูขึ้น จึงโปรดฯ ให้กรมหมื่นสุรินทรรักษ์ ซึ่งเป็นผู้สำเร็จราชการเป็นประธานในการทำหนังสือสัญญา" ตามข้อความที่กล่าวถึงอังกฤษในพงศาวดารตอนรัชกาลที่ ๓ นี้ ส่อให้เห็นความรู้สึกนึกคิดของประชาชนคนไทยที่มีต่ออังกฤษในสมัยนั้นว่ารู้สึกอย่างไร สุนทรภู่ก็คงมีอารมณ์ตกอยู่ในความรู้สึกเช่นเดียวกับคนอื่น ๆ เมื่อพูดถึงอังกฤษแล้ว ตามปกติแต่งกลอนด้วยถ้อยคำกระเดียดไปข้างให้เห็นว่ารู้สึกไม่นิยมเหตุการณ์ ต่อมาก็สนับสนุนคำที่กล่าวนั้น ดังจะเห็นได้ว่าที่ต่อมามีเหตุเกิดขึ้นกับฮันเตอร์ พ่อค้าอังกฤษ ซึ่งเป็นหลวงอาวุธวิเศษประเทศพานิช เข้ามาค้าขายอยู่ในกรุงเทพฯ เอากำปั่นไฟเข้ามาขายลำหนึ่ง คิดราคาสองพันชั่ง เจ้าพนักงานไม่ซื้อ ฮันเตอร์พูดหยาบช้าว่าในหลวงรับสั่งให้ซื้อ ถ้าพนักงานไม่ซื้อ จะเอาเรือไปผูกไว้ที่หน้าตำหนักน้ำ ทรงทราบก็ขัดเคืองให้ไล่ฮันเตอร์ไปเสียไม่ให้อยู่ในบ้านเมือง ฮันเตอร์ได้พูดอวดว่า จะออกไปฟ้องต่อคอเวอนเมนต์อังกฤษ จะให้กำปั่นรบเข้ามาชำระความ จึงโปรดฯ ให้กรมหลวงรักษ์รณเรศน์ไปเสริมสร้างที่ป้อมที่สมุทรปราการ ทำทุ่นปักหลักต้นโกลน

ขึงโซ่แล่นสายข้ามแม่น้ำที่หลังป้อมผีเสื้อสมุทรข้ามมาถึงปากคลองด้านตะวันออก การป้องกันพระนครทางทะเลในครั้งนั้นทรงเอาเป็นพระราชธุระอันยิ่งใหญ่ เป็นอย่างที่กล่าวในพระอภัยมณีว่า

"ที่ปากน้ำสำคัญอยู่แห่งหนึ่ง เอาโซ่ขึงค่ายคูดูรักษา
ให้ลากปืนป้อมฝรั่งขึ้นจังก้า คอยยิงข้าศึกให้บรรลัยลาญ"

ตรงนี้อาจจะเดาต่อไปอีกว่า สมัยนั้นอาจมีข่าวลือเกี่ยวกับฝรั่งอังกฤษต่าง ๆ นา ๆ เป็นทำนองอย่างในพระอภัยมณีว่า

"หนังสือบอกปากน้ำว่ากำปั่น สักห้าพันคนชวากลาสี
มาทอดสู้อยู่ตรงท่าหน้าธานี ห่างสักสี่สิบเส้นพอเห็นกัน
ข้างฝ่ายเหนือบอกว่าปัจจามิตร พวกฝรั่งอังกฤษกับมักกะสัน
ล้วนขี่ม้าห้าหมื่นฟื้นฉกรรจ์ เข้าบุกบั่นตีบ้านด่านดงมา
อันโยธามาทางตะวันตก กระบวนบกแบกพื้นล้วนปืนผา
มลายูสุระตันวิลันดา ตีเข้ามาในด่านชานบุรี"

เหตุการณ์เหล่านี้ คงจะเป็นเหตุการณ์ที่ฝังใจสุนทรภู่ และแล้วท่านก็มาบันทึกไว้ในวรรณกรรมของท่าน

ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นข้อคิดของท่านอาจารย์ธนิต อยู่โพธิ์ ยังมีอีกตอนหนึ่งซึ่งสมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงกล่าวไว้ต้นเรื่อง ตอนที่นางสุวรรณมาลีกล่าวกับพระอภัยมณีเมื่อแรกตีกันที่เมืองลังกา

"ด้วยปีเถาะเคราะห์กรรมน้ำท่วมมาก ขึ้นท่วมปากท่วมลิ้นเสียสิ้นหนอ"

ตรงนี้สุนทรภู่ใส่ปีไว้ ทำให้เข้าใจว่าสุนทรภู่บันทึกคราวน้ำท่วมใหญ่ เมื่อปีเถาะ พ.ศ. ๒๓๗๔ ในรัชกาลที่ ๓ ไว้ แต่เป็นการบันทึกเหตุการณ์ในเชิงวรรณคดีจึงต้องใช้ความสังเกตถึงจะทราบ

ตอนที่พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อไปอยู่เกาะแก้วพิสดาร ซึ่งเกาะนี้มีชนชาติต่าง ๆ ที่เรือแตกแล้วขึ้นที่เกาะนี้ ตอนนี้สุนทรภู่ให้พระอภัยมณีศึกษาภาษาต่าง ๆ ไปด้วย

"จะกล่าวถึงพระอภัยมณีมาก กับองค์ราชกุมารชาญสนาม
หัดพูดฝรั่งทั้งจีนจาม ร่วมกับล่ามพูดคล่องทั้งสององค์"

สุนทรภู่เอาเรื่องจริงในสมัยนั้นมาบันทึกไว้ ในสมัยรัชกาลที่ ๓ นี้ มีเจ้านายเริ่มเรียนภาษาอังกฤษกันบ้างแล้ว เช่น กรมขุนอิศเรศรังสรรค์ (สมเด็จพระปิ่นเกล้า) ม.ร.ว. กระต่าย อิศรางกูร และเจ้าฟ้ามงกุฎ (พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว)

อีกตอนหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นว่า สุนทรภู่บันทึกเหตุการณ์จริง ๆ เพื่อล้อขุนนางในสมัยนั้น และที่จริงขุนนางในสมัยนี้ก็ยังมีอย่างนี้อยู่ กล่าวคือในเรื่องพระอภัยมณีมีเรื่องตอนหนึ่งว่า ศรีสุวรรณกับสามพราหมณ์ได้เดินทางเข้าเมืองรมจักร นายด่านชอบอัธยาศัยของศรีสุวรรณกับสามพราหมณ์ จึงได้พาชมบ้านเมือง เมื่อศรีสุวรรณได้อภิเษกกับนางเกษราแล้ว จึงนึกถึงบุญคุณของนายด่าน ได้แต่งตั้งให้เป็นเจ้าพระยา มีกลอนตอนหนึ่งกล่าวถึงนายด่านนี้

"จะกล่าวถึงนายด่านบ้านปากอ่าว แต่ครั้งคราวพราหมณ์มาอยู่อาศัย
ครั้นศรีสุวรรณนั้นผ่านพระเวียงชัย จึงตั้งให้ตาเฒ่าเป็นเจ้าพระยา
ได้สิทธิ์ขาดราชการด้านสมุทร เป็นสุขสุดสมคะเนอยู่เคหา
มีเมียสาวราวยี่สิบล้วนโสภา ที่หมดหน้านั้นหัดมโหรี
คืนวันนั้นบันดาลให้ร่ามร้อน หิวหาวนอนนั่งเหงาบนเก้าอี้
ร้องเรียกเมียน้อยดอกสร้อยดี ให้ดีดสีขับเพลงวังเวงใจ"

ในสมัยนั้นชั้นเจ้าพระยาต้องมีเมียกันมาก ทั้งในบ้านก็คงจะมีมโหรีปี่พาทย์ด้วย สุนทรภู่คงจะจงใจล้อแน่

ตอนชีเปลือยเข้าเมืองการเวก มีกลอนกล่าวถึงอหิวาตกโรคเป็นทำนองผีบันดาล ดังนี้

"ส่วนตาเฒ่าเจ้าเล่ห์เพทุบาย เรามาหมายโปรดสัตว์กำจัดภัย
ด้วยบัดนี้ผีห่ามันกล้าหาญ จะเกิดการโกลาโรคาไข้
ให้รากท้นคนตายฉิบหายไป จะบอกให้กันรู้ทุกผู้คน
แม้นกลัวตายชายหญิงอย่านิ่งช้า จงออกมานั่งข้างถนน
ก็จะประพรำด้วยน้ำมาตร์ ให้รอดพ้นความตายสบายใจ"

สุนทรภู่กล่าวถึงโรคห่านี้ คงจะเอาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสมัยนั้นมากล่าว แต่จะเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในรัชกาลที่ ๒ หรือ ๓ ก็เป็นได้ทั้งนั้น เพราะทั้ง ๒ รัชกาลนี้มีโรคห่าระบาด ในรัชกาลที่ ๒ นั้นเกิดอหิวาตกโรค ระบาดเป็นประวัติการณ์ มีคนตายมากมายก่ายกอง จำนวนศพที่เอาไปทิ้งไว้ที่วัดสระเกศ วัดปทุมคงคา วัดสังเวช วัดบพิตรพิมุขเสมือนหนึ่งกองฟืน บ้านเมืองเงียบปราศจากผู้คนสัญจรไปมา โรคนี้ระบาดในปี พ.ศ. ๒๓๖๓ ในการระบาดครั้งนี้ พระบาทสมเด็จพระพุทธ-เลิศหล้าฯ โปรดให้ประกอบพิธี "**อาพาธพินาศ**" ในรัชกาลที่ ๓ ปี พ.ศ. ๒๓๘๒ ก็เกิดอหิวาตกโรคระบาดอีก แต่ครั้งนี้ผู้คนไม่ตายมากมายเหมือนรัชกาลที่ ๒ และไม่ได้ทำพระราชพิธีอาพาธพินาศ เพียงแต่ให้เจ้าพนักงานซื้อสัตว์ที่จะต้องถึงมรณภัยมาปล่อยให้รอดชีวิตเท่านั้น

เกี่ยวกับโรคระบาดนี้มีเกร็ดที่เล่าเรื่องหนึ่ง คือเนื่องจากมีคนเอาศพไปทิ้งไว้ที่วัดสระเกศ ซึ่งตั้งอยู่ที่ตำบลนางเลิ้ง จึงมีแร้งมากินศพมาก โดยเฉพาะหัวหน้าแรงชอบกินลูกตาของศพ เพราะตำบลนี้มีแร้งมากนี่เอง จึงมีผู้สันนิษฐานว่า **นางเลิ้ง** มาจาก**อีแร้ง**แล้วก็กลายเป็นอีเลิ้งไปในที่สุด ที่จริงนางเลิ้งได้ชื่อนี้ เพราะตำบลนี้ทำโอ่งชนิดหนึ่งที่เรียกว่านังเลิ้ง คำว่านังเลิ้ง ซึ่งเป็นภาษามอญ คำว่า นัง แปลว่าโอ่งหรือหม้อ เลิ้ง แปลว่าใหญ่ รวมความว่า ตุ่มใหญ่นั่นเอง เราเรียกกันว่าตุ่มอีเลิ้ง หรือนังเลิ้งก็เพราะมอญมีความเชี่ยวชาญในเรื่องเครื่องปั้นดินเผา และอิฐอย่างที่เราเรียกว่าอิฐมอญ ในนิราศวัดเจ้าฟ้าของสุนทรภู่ตอนหนึ่งมาถึงสามโคก ซึ่งมีพวกมอญมาก ก็ว่า "**ชาวบ้านนั้นปั้นอีเลิ้งใส่เพิงพะ กระโถนกระทะอ่างโอ่งกระโถงกระถาง**" แถว ๆ นางเลิ้งแต่ก่อนก็มีขายตุ่มชนิดนี้มาก

ตอนสุวรรณมาลีถูกธนู การรักษามีกลอนว่า

"ฝ่ายสุวรรณมาลีศรีสวัสดิ์ ถึงปรางค์รัตน์เร็วรวดปวดอังสา
ให้หมอแก้แผลกำซาบซึ่งอาบยา เอามีดผ่าขูดกระดูกที่ถูกพิษ
เป่าน้ำมันกันแก้ตรงแผลเจ็บ เอาเข็มเย็บยุคตรึงขี้ผึ้งปิด
ทั้งข้างนอกพวกยาสุรามฤต ให้ถอนพิษผ่อนปรนพอทนทาน"

สุนทรภู่ได้พรรณนาวิธีสุวรรณมาลีให้แพทย์หลวงรักษาแผลที่ถูกธนูอาบยาพิษว่าใช้มีดผ่าเนื้อ ขูดกระดูกตอนที่ถูกปลายธนู เอาน้ำมันใส่แล้วเย็บแผล เอาขี้ผึ้งทาพอกด้วยยาทับข้างนอกอีกทีหนึ่ง สุนทรภู่ได้พรรณนาวิธีรักษาอย่างนี้ ออกจะเป็นของใหม่สำหรับคนไทยมาก เรื่องนี้สุนทรภู่ต้องการสะท้อนเหตุการณ์ในสมัยนั้น

ตามประวัติศาสตร์ ได้มีหมอมิชชั่นนารี ได้มารักษาด้วยวิธีการผ่าตัดแล้ว กล่าวคือ เมื่อวันที่ ๑๓ มกราคม ๒๓๘๐ ในรัชกาลที่ ๓ (ก่อนสุนทรภู่ถึงแก่กรรม ๑๙ ปี) เจ้าพระยาพระคลัง ฉลองวัดประยูรวงศ์ (วัดรั้วเหล็ก) ปืนใหญ่ที่ทำไฟพะเนียงระเบิด ถูกคนตายหลายคน พระสงฆ์รูปหนึ่งบาดเจ็บที่แขน หมอบรัดเลย์ได้รักษาช่วยชีวิตไว้โดยตัดแขนข้างนั้นออก ครั้งนี้นับว่าเป็นวิธีผ่าตัดครั้งแรกในประเทศไทย ผู้เขียนเข้าใจว่าสุนทรภู่คงจะได้เห็นวิธีการนี้ หรือบางทีอาจมีผู้มาเล่าให้ฟังก็ได้ ท่านจึงนำมาสะท้อนเหตุการณ์ในพระอภัยมณี เพราะท่านคงจะแปลกใจในวิธีการรักษานี้ แต่ท่านมีความเปรื่องปราดจึงนำมาเป็นวิธีการรักษาสุวรรณมาลี

อย่างไรก็ตาม สุนทรภู่อาจจะไม่อาศัยเค้าเรื่องข้างต้นก็ได้ ถ้าเช่นนั้นสุนทรภู่ก็คงจะเก็บมาจากสามก๊ก เพราะในเรื่องสามก๊ก ได้กล่าวถึงหมอคนหนึ่งชื่อ **ฮัวโต๋** หมอคนนี้ออกชำนาญในเรื่องผ่าตัดมาก ครั้งหนึ่งเคยรักษากวนอู ซึ่งถูกเกาทัณฑ์อาบยาพิษ หมอฮัวโต๋ผ่าตัดแล้วขูดยาพิษที่ติดอยู่กับกระดูกแล้วเย็บให้เสร็จวิธีการก็คล้ายกับการรักษาสุวรรณมาลี

ต่อมาหมอฮัวโต๋ได้รักษาโจโฉ ได้แนะนำให้โจโฉรักษาด้วยวิธีผ่าตัดเอาข้างในมาล้าง แต่โจโฉไม่เชื่อ กลับหาว่าหลอกฆ่า จึงให้เอาหมอฮัวโต๋ไปขังไว้ ผลสุดท้ายทั้งหมดและโจโฉตายทั้งคู่ ก่อนที่หมอจะตายนั้น ได้แนะนำให้ผู้คุมไปเอาตำรับตำราที่บ้านมาศึกษา จะได้ให้อาชีพนี้ยืนนานต่อไป แต่พอผู้คุมไปถึงบ้าน ภรรยาของหมอได้เผาตำราหมดเหลือแต่วิธีตอนหมูตอนไก่ ผู้คุมจึงได้แต่วิชานี้เท่านั้น

สุนทรภู่ได้อ่านสามก๊กแน่ และคงแปลกใจในวิธีการรักษาหมอฮัวโต๋ เพราะออกจะเป็นวิทยาการแผนใหม่ และสุนทรภู่ชอบจินตนาการแปลก ๆ ในเชิงวิทยาศาสตร์ ก็เลยนำมาเคล้าในเรื่องพระอภัยมณีก็อาจเป็นได้

ตามหลักของการประพันธ์ในปัจจุบัน ที่ว่านักประพันธ์จะต้องเขียนเรื่องทำนองสะท้อนสภาพของสังคมในสมัยนั้น สุนทรภู่ท่านไม่เคยเรียนหลักการประพันธ์เลย และท่านก็เอาเหตุการณ์สภาพบ้านเมืองในสมัยนั้นมาสอดแทรก และสะท้อนออกมาได้อย่างน่าพิศวง แสดงให้เห็นถึงความเป็นอัจฉริยะในด้านเรื่องแนวคิด และแนวการประพันธ์อันยากที่กวีอื่นเสมอเหมือน ทั้งการเรียนวรรณคดีวิเคราะห์ในปัจจุบันนี้ ก็มีแนวที่จะศึกษาวรรณคดีในประเด็นนี้มาก เพราะปัจจุบันมีชนกลุ่มหนึ่งพยายามจะเอาค่านิยมของปัจจุบันของชนกลุ่มหนึ่งไปประเมินคุณค่าของวรรณคดีเก่า ๆ โดยที่มองข้ามความคิดความอ่านและสภาพของสังคมในสมัยนั้น ๆ

กว่าจะได้ผลงานรูปหุ่นขี้ผึ้ง

พระอภัยมณี ของสุนทรภู่

ตั้งแต่อาจารย์ดวงแก้ว พิทยากรศิลป์ และคณะผู้ร่วมงาน เริ่มโครงการสร้างพิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งไทย ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่จะอนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่ ศิลปวัฒนธรรมประเพณีไทย อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ค้นคว้า ของเยาวชนและผู้สนใจทั่วไป ผลงานที่นำออกแสดงในโอกาสเปิดพิพิธภัณฑ์ ฯ เมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๒ ประกอบด้วยผลงานชุดต่าง ๆ ทั้งบุคคลสำคัญ ประวัติศาสตร์ไทย สาระบันเทิงต่าง ๆ จากนั้นคณะผู้ร่วมงานได้สร้างผลงานอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง และได้นำออกแสดงในเวลาต่อมาคือ **ชุดขงจื๊อจอมปราชญ์ ชุดสมเด็จพระปิยมหาราช กับการเลิกทาส** และพร้อม ๆ กับการสร้างผลงานใหม่ทั้ง ๒ ชุดดังกล่าว คณะผู้ร่วมงานได้ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลสำหรับสร้างผลงานชุดใหม่ ชุดวรรณคดีไทยและบุคคลสำคัญของไทย นั่นคือผลงานรูปหุ่นขี้ผึ้งไฟเบอร์กลาสชุด **"พระอภัยมณี ของสุนทรภู่"**

ในการสร้างรูปหุ่นขี้ผึ้งไฟเบอร์กลาสชุดต่าง ๆ ที่ผ่านมา อุปสรรคส่วนใหญ่จะอยู่ที่การศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ ที่จะนำมาประกอบในการออกแบบสำหรับสร้างรูปหุ่น ในการสร้างรูปหุ่นชุด "พระอภัยมณี ของสุนทรภู่" ก็เช่นกัน คณะผู้ร่วมงานประสบอุปสรรคมากมายในการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูล ในระหว่างการประชุมวางแผนสร้างงานรูปหุ่นชุดนี้ อาจารย์ดวงแก้วกล่าวว่า

"รูปแบบต่าง ๆ จะต้องศึกษาค้นคว้าจากของจริง ตามประวัติศาสตร์ในสมัยนั้น ๆ เมื่อได้รายละเอียดตามความเป็นจริงแล้ว จะยึดถือรูปแบบนั้น ๆ เป็นหลักตายตัวในการสร้างไม่ได้ เราต้องสร้างจินตนาการตามจินตนาการของท่านสุนทรภู่ในขณะที่ท่านนิพนธ์เรื่องพระอภัยมณีด้วย จากนั้นจึงนำข้อมูลรายละเอียดทั้งสองประการนี้มาประสมประสานสร้างความกลมกลืน ให้ถูกต้องเหมาะสมและสวยงามที่สุด"

การศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลทั้งจากประวัติศาสตร์ จากอนุสาวรีย์ท่านสุนทรภู่ที่เมืองแกลง วัดเทพธิดาราม จากคำชี้แจงของท่านผู้รู้ กว่าที่อาจารย์ดวงแก้วและคณะ-

ผู้ร่วมงาน จะทำการศึกษาค้นคว้าเจาะลึกอย่างละเอียด จนกระทั่งได้ข้อสรุปที่ถูกต้องเหมาะสมสวยงามที่สุดนั้น อาจารย์ดวงแก้วและคณะผู้ร่วมงานต้องใช้เวลากว่าปีจึงได้บทสรุปสำหรับนำมาสร้างงานชุด "พระอภัยมณี ของสุนทรภู่"

ตามที่ได้กล่าวมานี้ พอจะหยิบยกอุปสรรคต่าง ๆ ที่ประสบ ในระหว่างการสร้างงานหุ่นขี้ผึ้งไฟเบอร์กลาส ชุด "พระอภัยมณี ของสุนทรภู่" มาเล่าสู่กันฟังพอสังเขปได้ดังนี้

รูปหุ่นขี้ผึ้งไฟเบอร์กลาส "ผีเสื้อสมุทร"

แรกเริ่มอาจารย์ดวงแก้วได้กำหนดไว้ว่า จะสร้างรูปผีเสื้อสมุทรเป็นรูปยักษีที่มีหน้าตาดุร้าย น่าเกลียดน่ากลัว ชนิดที่ผู้ชมเห็นแล้วต้องขนลุกขนพองผวาหวาดกลัว แต่จากการศึกษาค้นคว้า ผีเสื้อสมุทรมีความน่ากลัวแต่เพียงชื่อ "นางยักษ์นางผีเสื้อสมุทร" เท่านั้น ในบทนิพนธ์ของท่านสุนทรภู่ ผีเสื้อสมุทรน่าสงสารมาก ความน่าเกลียดน่ากลัวของผีเสื้อสมุทร ถูกความน่าสงสารน่าเห็นใจบดบังหมดสิ้น ดังนั้น อาจารย์ดวงแก้วจึงเปลี่ยนรูปแบบจากการสร้างรูปยักษ์ที่น่ากลัวมาสร้างรูปยักษ์ที่น่าสงสารแทน อีกประการหนึ่ง ความประสงค์เดิมของอาจารย์ดวงแก้วและคณะผู้ร่วมงาน ต้องการที่จะสร้างรูปผีเสื้อสมุทรที่มีขนาดใหญ่โตมากมาก แต่ห้องแสดงไม่เอื้ออำนวย เพราะห้องแสดงมีความสูงเพียง ๔ เมตรเท่านั้น รูปผีเสื้อสมุทรจึงสร้างได้เพียงครึ่งตน ทำให้ความใหญ่โตของผีเสื้อสมุทรดูเล็กไปโดยความรู้สึกที่ได้เห็นเพียงครึ่งตน แต่จากภาพถ่ายเปรียบเทียบกับคนจริง จะเห็นได้ชัดเจนว่า รูปหุ่นขี้ผึ้งไฟเบอร์กลาสผีเสื้อสมุทร มีขนาดใหญ่โตกว่าคนจริงมากมาย

รูปหุ่นขี้ผึ้งไฟเบอร์กลาส "ม้านิลมังกร"

บทนิพนธ์ของท่านสุนทรภู่กล่าวถึงม้านิลมังกร อธิบายรูปร่างหน้าตาแต่เพียงว่า มีตัวเป็นม้า หัวเป็นมังกร หางเป็นนาค เขี้ยวเป็นเพชร เกล็ดเป็นนิล ลิ้นเป็นปาน เป็นกะเทย ปัญหาอยู่ที่ว่าจะนำสัตว์ทั้ง ๓ ชนิด คือ ม้า, มังกร, นาค มารวมกันให้ถูกต้องตามจินตนาการของท่านสุนทรภู่ได้อย่างไร จากรูปปั้นภาพเขียนสัตว์หิมพานต์ทั้งของไทยและของจีน ก็ไม่มีรูปแบบของม้ามังกร ที่เราท่านเคยพบเห็นก็มีแต่ มังกร กิเลน พญานาค ฯลฯ อีกประการหนึ่ง ตามบทนิพนธ์ของท่านสุนทรภู่ จินตนาการของท่านที่กล่าวถึงม้านิลมังกร กำเนิดขึ้นโดยแม่ม้ากับพ่อมังกร คณะผู้ร่วมงานจึงมีความคิดเห็นว่า รูปแบบของ

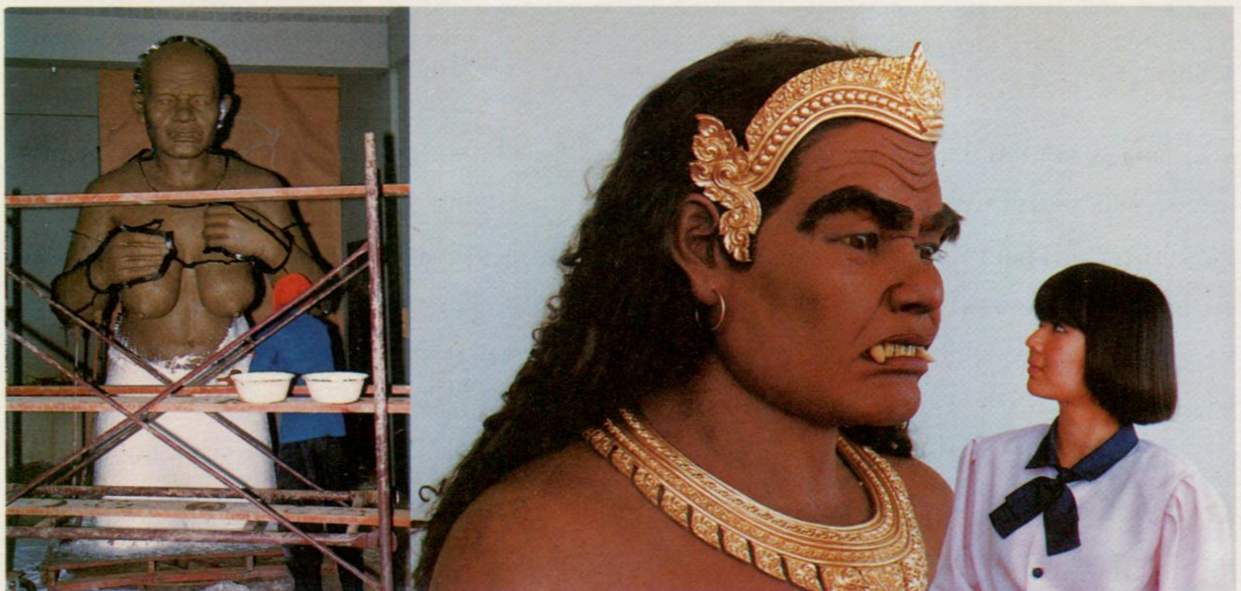
ม้านิลมังกรน่าจะเป็นรูปแบบที่เหมือนจริงตามธรรมชาติ ดังนั้น จึงทำการขึ้นรูปปั้นม้าที่เหมือนจริงตามธรรมชาติก่อน จากนั้นก็ค่อย ๆ แก้ไขเพิ่มเติมปรุงแต่งในส่วนที่เกินเลยนอกเหนือออกไปจากรูปม้า ทั้งต่อเติมเพิ่มหัวให้เป็นมังกร ปรับแต่งแก้หางเป็นนาค ใส่ครีบติดเกล็ด จนกระทั่งได้รูปหุ่นขี้ผึ้งไฟเบอร์กลาสรูปม้านิลมังกรที่นำออกแสดงนี้

รูปหุ่นขี้ผึ้งไฟเบอร์กลาส "เงือก" "ชีเปลือย"

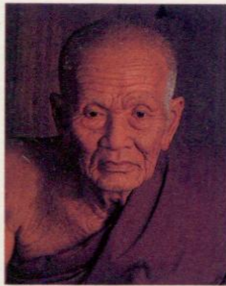
เมื่อการค้นคว้าทดลองสร้างหุ่นขี้ผึ้งไฟเบอร์กลาสสำเร็จเมื่อสิบกว่าปีก่อนนี้ อาจารย์ดวงแก้วมุ่งมั่นตั้งใจจะทำการสร้างหุ่นขี้ผึ้งไฟเบอร์กลาสเป็นรูป NUDE เพื่อลบล้างความคิดความรู้สึกที่ว่า หุ่นขี้ผึ้งต้องสวมเสื้อผ้าเพื่อปกปิดซ่อนรอยต่อของรูปหุ่น ในการสร้างผลงานชุด "สมเด็จพระปิยมหาราช กับการเลิกทาส" อาจารย์ดวงแก้วสร้างหุ่นขี้ผึ้งไฟเบอร์กลาสเปลือย ๒ รูป แต่เพราะว่ารูปหุ่นขี้ผึ้งไฟเบอร์กลาสเปลือยทั้ง ๒ รูปนั้น เป็นรูปเด็ก ความสำเร็จในการสร้างหุ่นขี้ผึ้งไฟเบอร์กลาสเป็นรูป NUDE จึงไม่ได้ถูกกล่าวถึง จากรูปเด็กเปลือยทั้ง ๒ รูป เป็นการแสดงให้เห็นว่า หุ่นขี้ผึ้งไฟเบอร์กลาสสร้างเป็นรูป NUDE ได้ โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยเสื้อผ้ามาปกปิดซ่อนรอยต่อ

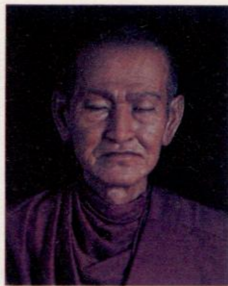
จากคำกล่าวข้างต้นฟังแล้วดูเหมือนว่า หุ่นขี้ผึ้งไฟเบอร์-กลาสรูป NUDE ทำได้ง่าย ๆ แต่ในทางปฏิบัติงาน นับได้ว่าเป็นการยากลำบากมาก นับตั้งแต่การถอดพิมพ์ การหล่อ การปรับประกอบ การลงสี ต้องมีการวางแผนเตรียม-งานอย่างรอบคอบ งานทุกขั้นตอนต้องมีการเผื่อไว้สำหรับงานขั้นตอนต่อไปทุก ๆ ขั้นตอน ไม่ใช่เรื่องง่ายเลยที่จะนำชิ้นส่วนรูปหุ่นที่หล่อเป็นไฟเบอร์กลาสแล้วทั้ง ๖ ชิ้น มาปรับต่อให้เข้ากันเป็นรูปเดียว โดยไม่ให้เห็นร่องรอยของการต่อ ตะเข็บทุกตะเข็บต้องต่อกันสนิท ที่ไม้ปั้นทุกทีทุกรอยต้องประสานกลมกลืนกัน จากการเตรียมแผนงานอย่างถูกต้องรัดกุม บวกกับความอดทนพยายามความปราณีตละเอียดอ่อน ในที่สุด หุ่นขี้ผึ้งไฟเบอร์กลาสที่เป็นรูป NUDE ก็สร้างสำเร็จอีก ๒ รูป คือ เงือก และชีเปลือย

เมื่อคณะผู้ร่วมงานร่วมแรงร่วมใจช่วยกันฟันฝ่าอุปสรรคแก้ไขปัญหาต่าง ๆ จนกระทั่งบรรลุประสบความสำเร็จในการสร้างผลงานชุดใหม่ "พระอภัยมณี ของสุนทรภู่" นั่นหมายความว่า เป็นการเริ่มต้นของอาจารย์ดวงแก้วและคณะ-ผู้ร่วมงาน ในการสร้างผลงานชุดต่อไป เพื่อให้ได้ผลงานรูปหุ่นขี้ผึ้งไฟเบอร์กลาสชุดต่าง ๆ ครบเต็มตามโครงการที่กำหนดไว้

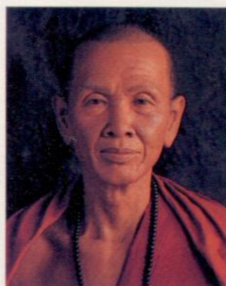

ครบรอบ ๓ ปี พิพิธภัณฑ์ หุ่นขี้ผึ้งไทย

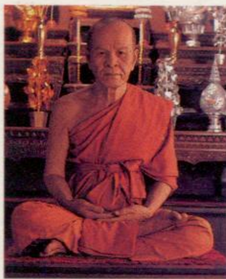

หลวงปู่ทวด วัดช้างให้
จ. ปัตตานี

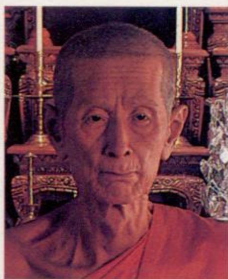

สมเด็จพระพุฒาจารย์
(โต พรหมรังษี)
วัดระฆังโฆสิตาราม กรุงเทพฯ

พระวิมลคุณากร หลวงปู่ศุข
วัดปากคลองมะขามเฒ่า
จ. ชัยนาท

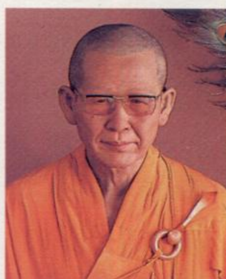

ครูบาศรีวิชัย สิริวิชโย
วัดบ้านปาง อ. ลี้ จ.ลำพูน

พระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต
วัดป่าสุธาวาส จ. สกลนคร

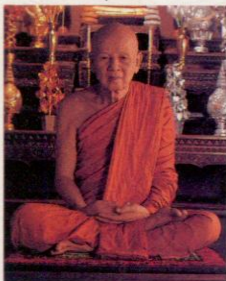

พระมงคลเทพมุนี
สด จนฺทสโร
วัดปากน้ำ กรุงเทพฯ

พระราชสังวราภิมณฑ์
(หลวงปู่โต๊ะ)
วัดประดู่ฉิมพลี กรุงเทพฯ

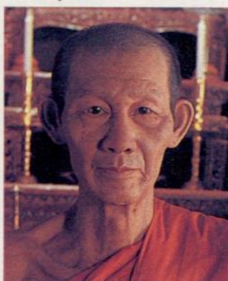

พระครูบาพรหมา พรหมฺจกฺโก
วัดพระพุทธบาทตากผ้า
จ. ลำพูน

หลวงจีนคณาณัติจีนพรต
ได้ซือเย็นบุญ
วัดทิพย์วารีรวิหาร กรุงเทพฯ

หลวงปู่ชา สุภัทฺโท
วัดหนองป่าพง จ. อุบลราชธานี

หลวงปู่เทสก์ เทรังสี
วัดหินหมากเป้ง
จ. หนองคาย

ครูบาชัยวงศา
วัดพระพุทธบาทห้วยต้ม
อ. ลี้ จ. ลำพูน

หลวงพ่อเกษม เขมโก
สุสานไตรลักษณ์ จ. ลำปาง

พระธรรมญาณมุนี
วัดกวิศการามวรวิหาร
จ. ลพบุรี

พระครูภาวนารังษี
วัดใหญ่ชัยมงคล จ. อยุธยา

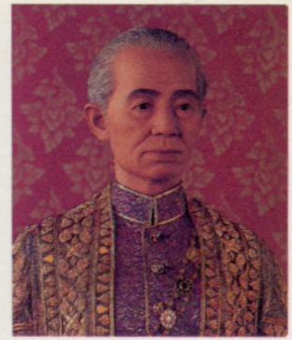
วันที่ ๑๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นวันที่พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งไทยเปิดอย่างเป็นทางการครบ ๓ ปี ในโอกาสพิเศษนี้ อาจารย์ดวงแก้ว พิทยากรศิลป์ และคณะผู้ร่วมงานได้เปิดแสดงผลงานชุดใหม่ ชุดวรรณคดีไทย และบุคคลสำคัญของไทย นั่นคือผลงานชุด **"พระอภัยมณีของสุนทรภู่"**

ในอดีตที่ผ่านมา อาจารย์ดวงแก้วและคณะผู้ร่วมงานได้ร่วมกันคิดค้นคว้าทดลองสร้างหุ่นขี้ผึ้งไฟเบอร์กลาส การดำเนินงานประสบอุปสรรคปัญหามากมาย นับตั้งแต่วัตถุดิบ เครื่องมือ อุปกรณ์ วิธีการสร้าง คณะผู้ร่วมงานทุกคน ร่วมแรงร่วมใจร่วมมือกัน ทุ่มเททั้งกำลังกาย กำลังสมอง กำลังเงิน ด้วยความมานะอดทนพยายาม จนกระทั่งในที่สุด หุ่นขี้ผึ้งไฟเบอร์กลาสรูป "พระราชสังวราภิมณฑ์ หลวงปู่โต๊ะ อินทสุวณโณ" หุ่นขี้ผึ้งไฟเบอร์กลาสรูปแรกก็สร้างสำเร็จในปี พ.ศ. ๒๕๒๗ คณะผู้ร่วมงานต่างเห็นพ้องต้องกันว่า ผลงานรูปหุ่นขี้ผึ้งไฟเบอร์กลาสนี้ เป็นผลงานทางศิลปะที่จะสร้างชื่อเสียงให้แก่ประเทศชาติ อีกทั้งจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา

พระบาทสมเด็จ
พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช
รัชกาลที่ ๑

พระบาทสมเด็จ
พระพุทธเลิศหล้านภาลัย
รัชกาลที่ ๒

พระบาทสมเด็จ
พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
รัชกาลที่ ๓

พระบาทสมเด็จ
พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
รัชกาลที่ ๔

พระบาทสมเด็จ
พระพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
รัชกาลที่ ๕

พระบาทสมเด็จ
พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
รัชกาลที่ ๖

พระบาทสมเด็จ
พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
รัชกาลที่ ๗

พระบาทสมเด็จ
พระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล
รัชกาลที่ ๘

ค้นคว้าของเยาวชนและผู้สนใจทั่วไป สมควรที่จะต้องช่วยกันสนับสนุนให้ผลงานนี้ก้าวหน้าไปอีก จึงได้วางแผนโครงการสร้างพิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งไฟเบอร์กลาสแห่งแรกของประเทศไทยขึ้น โดยทำการก่อสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์ ฯ บนที่ดินเนื้อที่ ๑๒ ไร่ครึ่ง ถนนปิ่นเกล้า-นครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ทำการก่อสร้างแล้วเสร็จในเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๑ เปิดให้ผู้สนใจเข้าชมอย่างไม่เป็นทางการในวันที่ ๑๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๒ และได้เปิดอย่างเป็นทางการในวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๓๒ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปรินายก เสด็จทรงเป็นประธาน พณ ฯ ท่านศาสตราจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นประธานฝ่ายฆราวาส นายอำนวย ยศสุข ส.ส. จังหวัดเชียงใหม่ เป็นผู้ถวายรายงาน

ผลงานที่นำออกแสดงในปีแรกประกอบด้วย

๑. ชุดประวัติศาสตร์ไทย

รูปหุ่น สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี)

พระบรมรูป อดีตพระมหากษัตริย์พระบรมราชจักรีวงศ์ รัชกาลที่ ๑-รัชกาลที่ ๘

๒ ชุดบุคคลสำคัญ "พระอริยสงฆ์"

ภายในห้องไร้กาลเวลา เป็นการจัดห้องแสดงที่ประสมประสานกัน ระหว่าง สิ่งที่เหมือนจริง กับ สิ่งที่เหนือจริงตามธรรมชาติ ประดิษฐานพระอริยสงฆ์ ๔ ภาคของไทย

ภาคใต้ พระราชมุนีสามีรามคุณูปมาจารย์ "สามีราโมภิกษุ" หลวงปู่ทวด วัดช้างไห้ จังหวัดปัตตานี

ภาคกลาง พระครูวิมลคุณากร หลวงปู่ศุข วัดปากคลองมะขามเฒ่า จังหวัดชัยนาท

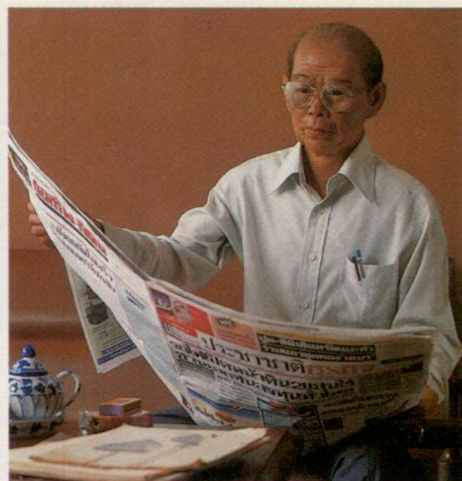
ภาคเหนือ ครูบาศรีวิชัย สิริวิชโย วัดบ้านปาง อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

ภาคอีสาน หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต วัดป่าสุธาวาส จังหวัดสกลนคร

นอกจากนี้ในห้องแสดงอื่น ๆ ยังมีรูปพระอริยสงฆ์ทั้งที่ยังมีชีวิตอยู่ และที่มรณภาพไปแล้วอีก ๑๑ องค์

เมื่อผลงานรูปหุ่นชุดต่าง ๆ ได้ออกสู่สายตาผู้สนใจที่มาชมกันอย่างมากมาย มีผู้ชมที่สนใจจำนวนมากมีความประสงค์ที่จะทราบถึงวิธีการขั้นตอนการสร้างหุ่นขี้ผึ้ง

▲ ชุดสนใจในข่าว

◄ ชุดหมากรุกไทย

▲ ชุดครอบครัวไทย

◄ ชุดเหนื่อยนักพักก่อน

▼ ชุดเลขาน่ารัก

ขงจื้อจอมปราชญ์

พระบาทสมเด็จพระปิยมหาราชกับการเลิกทาส

๓ รูปหุ่นชุด ครอบครัวไทย
๔ รูปหุ่นชุด หมากรุกไทย
๕ รูปหุ่นชุด สนใจในข่าว
๖ รูปหุ่นชุด เลขาน่ารัก
๗ รูปหุ่นชุด เหนื่อยนักพักก่อน

ไฟเบอร์กลาส ดังนั้น ในวันที่ ๑๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๒ คณะผู้ร่วมงานจึงได้จัดการแสดงนิทรรศการ การสร้างหุ่นขี้ผึ้งไฟเบอร์กลาส หลังจากนั้นการสร้างผลงานชุดต่าง ๆ ก็ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง จนได้ผลงานชุดใหม่ออกแสดงอีกคือ

วันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๓๓ เปิดแสดงรูปหุ่นชุดบุคคลสำคัญของโลก **"นิทรรศการ ขงจื้อจอมปราชญ์"**
วันที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๓๓ เปิดแสดงพระบรมรูปและหุ่นประกอบชุด ประวัติศาสตร์ บุคคลสำคัญของไทย นิทรรศการ **"สมเด็จพระปิยมหาราช กับการเลิกทาส"**

และในวาระพิเศษครบรอบ ๓ ปี พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งไทย คณะผู้ร่วมงานได้เปิดแสดงผลงานชุดใหม่ ชุดวรรณคดีไทย และบุคคลสำคัญของไทย นิทรรศการ **"พระอภัยมณี ของสุนทรภู่"**

ในรอบ ๓ ปี ที่เปิดพิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งไทย นอกจากสร้างสรรค์ผลงาน จัดแสดงนิทรรศการเรื่องต่าง ๆ แล้ว คณะผู้ร่วมงานยังได้จัดกิจกรรมพิเศษ ร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ อันเป็นประโยชน์กับการศึกษาของเยาวชน เป็นประโยชน์ต่อสังคม คือ

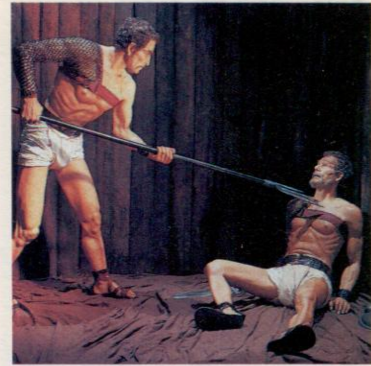
กิจกรรมวันเด็กแห่งชาติ

คณะผู้ร่วมงาน ได้จัดกิจกรรม "วันเด็กสร้างสรรค์พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งไทย" ร่วมในวันเด็กแห่งชาติเป็นประจำทุกปี โดยเปิดให้เด็กเข้าชมฟรี จัดให้มีการแสดงของเด็กนักเรียนโรงเรียนต่าง ๆ การแข่งขันเล่นเกม ประกวดเขียนภาพ ปั้นรูป แจกรางวัล ของขวัญ อุปกรณ์การศึกษา อาหารเครื่องดื่ม แก่เด็ก ๆ ที่มาร่วมงาน ตลอดจนมอบทุนการศึกษาให้แก่นักเรียน เนื่องในวันเด็กแห่งชาติด้วย

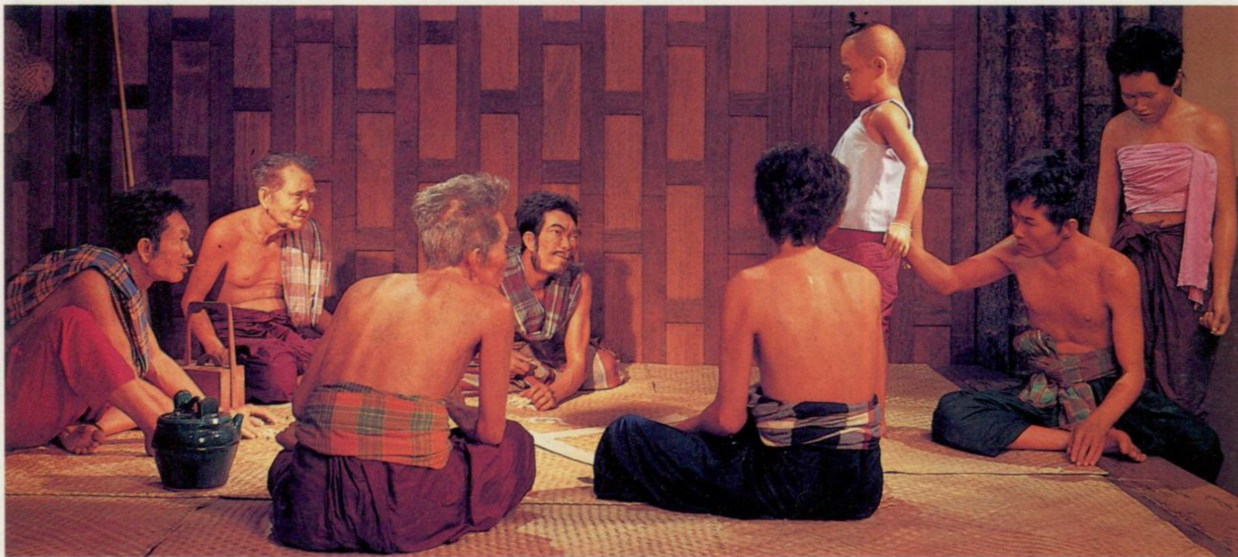
กิจกรรมเทศกาลวันสงกรานต์

เพื่อร่วมอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทย คณะผู้ร่วมงานได้จัดกิจกรรมพิเศษ เทศกาลวันสงกรานต์ ณ พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งไทย เป็นประจำทุกปี โดยได้รับความร่วมมือจากสถาบันการศึกษา หน่วยงานต่าง ๆ จัดแสดงการสาธิตศิลปวัฒนธรรมประเพณีไทย เช่น การประดิษฐ์ดอกไม้สด การแกะสลักผลไม้ การทำเครื่องหอม การทำอาหาร ขนมไทย พิธีรดน้ำดำหัว การประกวดหนูน้อยสงกรานต์ การแสดงบนเวที การบรรเลงดนตรีไทย เป็นต้น

▲ ทาสต่างประเทศ ▲

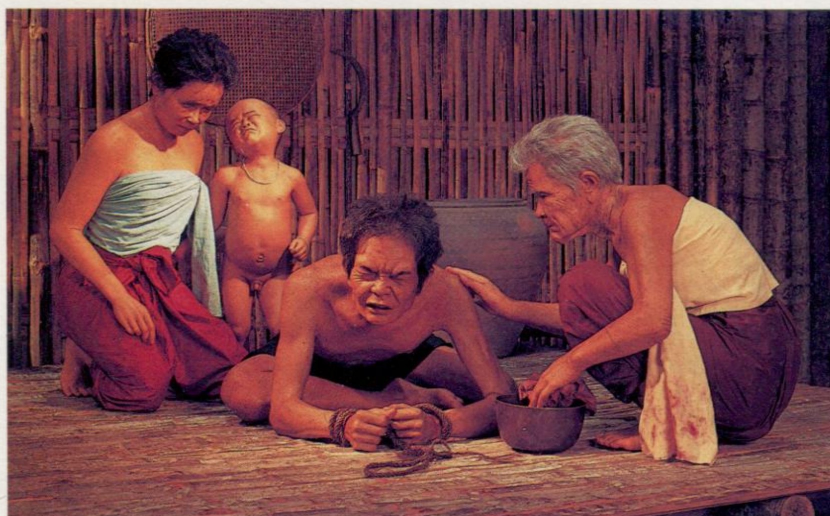
▲ โรงบ่อนเบี้ย

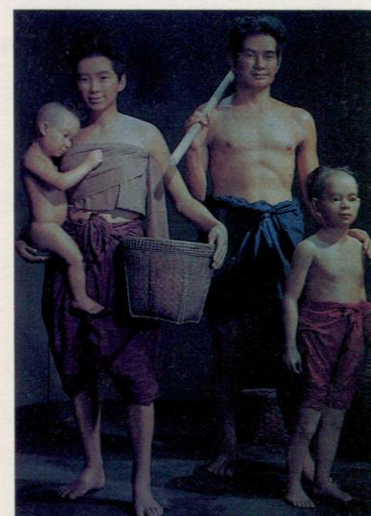

◄ ทาสในประเทศไทย

▼ ทาสในประเทศไทย

▼ ชีวิตใหม่

การอภิปรายทางวิชาการ

ด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คณะผู้ร่วมงานจัดอภิปรายทางวิชาการเรื่อง "สมเด็จพระปิยมหาราชกับการเลิกทาส" ณ ห้องประชุมกรมประชาสัมพันธ์ ออกอากาศกระจายเสียงทั่วประเทศ ผู้ร่วมอภิปรายประกอบด้วย นายทองต่อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา คุณหญิงกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ รองศาสตราจารย์ นรนิติ เศรษฐบุตร นายเอนก นาวิกมูล นายปราโมทย์ สัชฌุกร เมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๓ นอกจากนี้ยังได้จัดประกวดเรียงความเรื่อง "สมเด็จพระปิยมหาราช กับการเลิกทาส" มอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนนักศึกษาอีกด้วย

โครงการทัศนศึกษา สถาบันทางศิลปะในท้องถิ่น

ในโอกาสครบรอบ ๒ ปี วันที่ ๑๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๔ คณะผู้ร่วมงานได้เปิดโครงการทัศนศึกษา สถาบันทางศิลปะในท้องถิ่น โดยเชิญนักเรียนโรงเรียนต่าง ๆ ในท้องที่ใกล้เคียงเข้าชม เข้าศึกษาค้นคว้าในพิพิธภัณฑ์ ฯ โดยไม่เก็บค่าผ่านประตู และจะทำการเชิญขยายบริเวณให้กว้างออกไปเรื่อย ๆ นอกจากนี้ในวันนั้นคณะผู้ร่วมงานยังได้จัดเลี้ยงอาหารและมอบอุปกรณ์การเกษตร แก่เด็กบ้านราชวิถีด้วย

การเสวนา การสัมมนา ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วันที่ ๒๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๔ คณะผู้ร่วมงานได้จัดการเสวนาเรื่อง **"คุณค่าและการประดิษฐ์หุ่นขี้ผึ้งไทย"** โดยมี พลโท สุรเสฏฐ รามสมภพ ราชองครักษ์และอาจารย์พิเศษนายทหารประวัติศาสตร์ และ ส. อาสนจินดา ร่วมในการเสวนา ต่อมาในวันที่ ๒๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๔ ได้จัดการสัมมนาเรื่อง **"สื่อมวลชน กับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย"** โดยมีผู้ร่วมสัมมนาคือ ดร. เอกวิทย์ ณ ถลาง คุณหญิง เต็มสิริ บุณยสิงห์ อาจารย์เสรี หวังในธรรม นายชลประคัลภ์ จันทร์เรือง นายสุจิตต์ วงศ์เทศ นายชนิต ภู่กาญจน์ นายปราโมทย์ สัชฌุกร

สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเพาะช่าง คัดเลือกอาจารย์ดวงแก้ว พิทยากรศิลป์ เป็นคนหนึ่งในจำนวนศิษย์เก่าดีเด่นของ ร.ร. เพาะช่าง เข้ารับพระราชทานเกียรติบัตรจาก สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา สยามบรมราชกุมารี ณ ศูนย์กลางสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จ. ปทุมธานี เมื่อวันที่ ๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๔

กองทัพบก โดยท่านผู้บัญชาการทหารสูงสุด และผู้บัญชาการทหารบก มอบโล่ที่ระลึกให้แก่ นายสุธี ศรีเบญจโชติ ประธานกรรมการพิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งไทย ที่ให้การสนับสนุนโครงการทหารพักผ่อนของกองทัพบก เมื่อวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๔ ณ หอประชุมกองทัพบก

จากแฟ้มภาพ

สมเด็จพระราชินีแห่งประเทศตองก้า ชมหุ่นชุดหมากรุก โดย ผู้ว่าราชการจังหวัดนครปฐม และภรรยารับเสด็จ

คณะนายตำรวจ และครอบครัวจากประเทศอังกฤษ

คณะผู้บัญชาการกองกำลังตำรวจ สาธารณรัฐประชาชนจีน

รัฐมนตรีกระทรวงกลาโหม จากประเทศเกาหลี

รัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทย จากพม่า

อธิการบดี มหาวิทยาลัยเกียวโต และคณะจากประเทศญี่ปุ่น

คุณยูมิโกะ โอตะ (ภรรยาเขาทราย กาแล็คซี่) นำคุณพ่อมาชมหุ่นขี้ผึ้งไทย

จากแฟ้มภาพ

คณะผู้เข้าร่วมประชุมสมัชชา องค์การรัฐสภาอาเซียน

อธิบดีฝ่ายกฎหมาย กระทรวงรักษาความสงบภายใน สาธารณรัฐประชาชนจีน และคณะ

รัฐมนตรีกระทรวงการคลัง จาก GUAYANA มาชมหุ่นขี้ผึ้ง หลังเสร็จภารกิจการประชุม WORLD BANK ในประเทศไทย

นายกสโมสรโรตารี่ พระปฐมเจดีย์ นำคณะจากสโมสรโรตารี่ "อีซูมิ เซาท์ โอซาก้า" ประเทศญี่ปุ่น เยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ฯ

คณะผู้นำสตรีอเมริกัน มาดูหุ่นขี้ผึ้งฝีมือคนไทยด้วยความชื่นชม

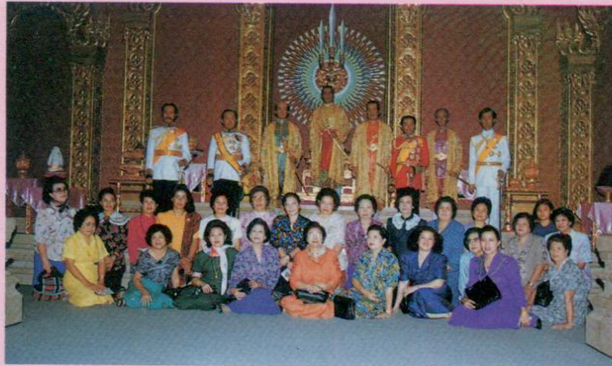

เยาวชนสมาคมเด็กภาคฤดูร้อนนานาชาติ มาศึกษาวัฒนธรรมไทยที่พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้ง

นักเรียนโครงการแลกเปลี่ยน จากประเทศญี่ปุ่น

จากแฟ้มภาพ

ประธานสภาสตรีแห่งชาติ ในพระบรมราชินูปถัมภ์ นำคณะกรรมการและสมาชิก ชมพระบรมรูปอดีตพระมหากษัตริย์ราชวงศ์จักรี

คุณชาติเชื้อ กรรณสูต เป็นประธานเปิดโครงการทัศนศึกษาสถาบันศิลปะในท้องถิ่น โดยมี คุณจิระประภา เศวตนันท์ นางสาวไทยให้เกียรติร่วมงานที่พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งไทย

เจ้าหน้าที่ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาถ่ายภาพกับอาจารย์ดวงแก้ว พิทยากรศิลป์ ในโอกาสมาถ่ายทำรายการ "เสาร์สโมสร" และ "ชุมทางเยาวชน"

นายกสมาคมหนังสือพิมพ์ภูมิภาค นำคณะกรรมการสมาคมมาเป็นกำลังใจให้ศิลปินไทยสร้างสรรค์งาน

ข้าราชการ นักเรียน โรงเรียน ข้าราชการฝ่ายปกครอง วิทยาลัยการปกครอง กระทรวงมหาดไทย มาดูงานด้านวัฒนธรรมก่อนจบเป็นนักปกครองที่สมบูรณ์แบบ

เบื้องหลังการถ่ายทำรายการ "หนึ่งในร้อย" ของ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด

พิธีกรน่ารัก รายการ "จิ๋วแจ๋วเจาะโลก" ชอบบรรยากาศริมสระน้ำของพิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งไทย

จากแฟ้มภาพ

คุณธรรมนูญ ประจวบเหมาะ ผู้ว่าการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ถ่ายภาพร่วมกับสื่อมวลชน ในโอกาสเป็นประธานในพิธีเปิดงานครบรอบปี พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งไทย

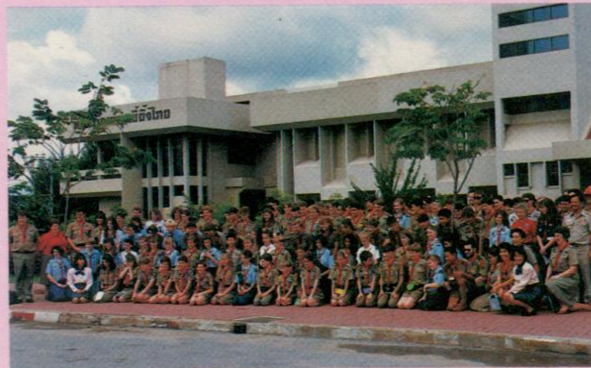
คุณเอนก ศรีชีวะชาติ นายกสมาคมไทยธุรกิจการท่องเที่ยว (ATTA) เป็นประธานในพิธีรดน้ำดำหัววันสงกรานต์

คุณพัฒนา นายเรือ นายกสมาคมผู้ประกอบการนำเที่ยวภายในประเทศ (สนท.) ชมการอนุรักษ์มรดกไทย ในงานเทศกาลสงกรานต์

ผู้เข้าอบรมอาสาสมัครช่วยเหลือนักท่องเที่ยว รุ่นที่ 3 มาทัศนศึกษาและฝึกประสบการณ์

คณะลูกเสือจากออสเตรเลีย ร้อยกว่าคนสนใจขอชมหุ่นขี้ผึ้งไทย ที่ดังไปทั่วโลก

น้อง น้อง จากสโมสรเด็กเดอะมอลล์ เรียบร้อยน่ารักแบบไทยจริง ๆ

ผู้นำเยาวชน "ไรลา" จากทั่วประเทศทัศนศึกษา "หุ่นขี้ผึ้ง" ด้วยความสนใจจริงจังสมเป็นผู้นำ

กิจกรรมพิเศษ วันสุนทรภู่

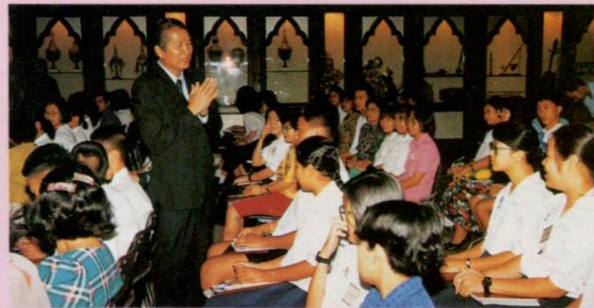
ปีพุทธศักราช ๒๕๓๕ พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งไทย

การอบรม ยุวกวี ศรีศิลป์

คำบรรยายภาพ การอบรม ยุวกวี ศรีศิลป์

๑ ดร. โกวิท วรพิพัฒน์ อธิบดีกรมสามัญศึกษา เป็นประธานเปิดการอบรมและทักทายอาจารย์และนักเรียนที่เข้ารับการอบรมอย่างเป็นกันเอง

๒ ผู้เข้าอบรมถ่ายภาพร่วมกันเป็นที่ระลึก

๓ คุณสมคิด ธนะนิมิตร นายกสมาคมนักกลอนแห่งประเทศไทยมอบวุฒิบัตรแก่ผู้ผ่านการอบรม

๔ -๗ ผู้เข้ารับการอบรมทัศนศึกษากุฏิสุนทรภู่ วัดเทพธิดาราม พุทธมณฑล นครปฐมและพิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งไทย ตามลำดับ

พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งไทย ตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมทางภาษา และวรรณคดีไทย จึงจัดสร้างหุ่นขี้ผึ้งไฟเบอร์กลาสชุด **"พระอภัยมณีของสุนทรภู่"** ขึ้น ประกอบด้วยหุ่นขี้ผึ้งท่านสุนทรภู่ และตัวละครเอกจากวรรณคดีเรื่องพระอภัยมณี ครบชุด ตั้งแสดงที่ชั้น ๒ อาคารพิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งไทย ตั้งแต่เดือนมิถุนายน ๒๕๓๕ เป็นต้นไป

เนื่องในโอกาสวันสุนทรภู่ปี ๒๕๓๕ พิพิธภัณฑ์ฯ จัดกิจกรรมพิเศษ เพื่อเฉลิมฉลองอีกหลายรายการดังนี้

๑. การอบรม "ยุวกวี ศรีศิลป์"

พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งไทย ร่วมกับ สมาคมนักกลอนแห่งประเทศไทย และศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด จัดขึ้นระหว่างวันที่ ๑๗-๑๙ มีนาคม ๒๕๓๕ มีนักเรียนและครูอาจารย์ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เข้าอบรม ๖๐ คน นักกลอนชั้นครูหลายท่านให้เกียรติเป็นวิทยากร เช่น เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ประสิทธิ์ โรหิตเสถียร เอนก แจ่มขำ ภิญโญ ศรีจำลอง ฯลฯ และผู้เข้ารับการอบรมยังได้ตามรอยสุนทรภู่ไปนิราศพระประธมด้วย

๒. การประกวดบทกลอนชิงทุนการศึกษา

ระดับนักเรียนไม่เกิน ม. ๖ เรื่อง พระอภัยมณีที่ฉันรู้จัก ความยาว ๔ บท

ระดับนักศึกษาและประชาชน เรื่อง พระอภัยมณีของสุนทรภู่ ความยาว ๖ บท

ลักษณะคำประพันธ์

๑. เป็นคำประพันธ์ร้อยกรอง ประเภทกลอนสุภาพ (กลอนแปด)

๒. เนื้อหากล่าวถึงวรรณคดีเรื่อง พระอภัยมณีของสุนทรภู่ ในแง่มุมใดก็ได้ โดยให้นำเสนออย่างเหมาะสม ตามหัวข้อที่กำหนดไว้

รางวัลทุนการศึกษา บทกลอนที่ชนะการประกวดแต่ละระดับ จะได้รับรางวัลและทุนการศึกษา คือ

รางวัลที่ ๑ ทุนการศึกษา ๓,๐๐๐ บาท พร้อมเกียรติบัตร

รางวัลที่ ๒ ทุนการศึกษา ๒,๐๐๐ บาท พร้อมเกียรติบัตร

รางวัลที่ ๓ ทุนการศึกษา ๑,๐๐๐ บาท พร้อมเกียรติบัตร

รางวัลชมเชย รางวัลละ ๕๐๐ บาท พร้อมเกียรติบัตร

๓. **การอภิปรายทางวิชาการ** เรื่อง พระอภัยมณีของสุนทรภู่

วันเสาร์ที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๓๕ เวลา ๑๔.๐๐-๑๖.๐๐ น.

โดย นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์
ศาสตราจารย์คุณหญิงเต็มสิริ บุณยสิงห์
ดร. เสรี หวังในธรรม
นายสมคิด ธนะนิมิตร
นายปราโมทย์ สัชฌุกร ดำเนินการอภิปราย

การอภิปรายถ่ายทอดเสียงทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

๔. วันสุนทรภู่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๓๕

ภาคเช้า ทำบุญเลี้ยงพระที่กุฏิสุนทรภู่ วัดเทพธิดาราม

ภาคบ่าย การประชันสักวาระดับประเทศรอบชิงชนะเลิศ
ที่หอวชิราวุธานุสรณ์ บริเวณหอสมุดแห่งชาติ ท่าวาสุกรี

๕. วัน **"คารวะสุนทรภู่ ดูหุ่นพระอภัย เพลินใจสักวา" ๒๗ มิถุนายน ๒๕๓๕**

เวลา ๑๔.๐๐ น. เป็นต้นไป ที่พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งไทย

- ชมหุ่นขี้ผึ้งไฟเบอร์กลาสท่านสุนทรภู่ และตัวละครเอกจากเรื่อง พระอภัยมณี ครบชุด
- ชมการสาธิตสักวากลอนสด เรื่อง พระอภัยมณี ตอน หนีนางผีเสื้อ โดย... วงสักวาชนะเลิศระดับประเทศ ปี ๒๕๓๕

บรรณานุกรม

กตัญญู ชูชื่น และคณะ. **พ่อภู่ ครูกวี ศรีสยาม**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.

คุรุสภา, องค์การค้า. **หนังสือชุดภาพและการ์ตูนเรื่องสุดสาคร**. กรุงเทพมหานคร : คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๒๙.

คุรุสภา, องค์การค้า. **ภาพประกอบเรื่องนางสุวรรณมาลี**. กรุงเทพมหานคร : คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๓๕.

เจือ สตะเวทิน. **หนังสือชุดภาษาไทย สุนทรภู่** : องค์การค้าคุรุสภา, ๒๕๓๐.

ชีวิตไทยในวรรณกรรมสุนทรภู่ : สถาบันสุนทรภู่ ๒๖ มิถุนายน, ๒๕๓๑.

ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยา. **ชีวิตและผลงานของสุนทรภู่** : คลังวิทยา, ๒๕๐๖.

ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยา. **ชีวิตและผลงานของสุนทรภู่** : (กรมศิลปากรตรวจสอบชำระใหม่) : คลังวิทยา, ๒๕๑๘.

นิทานวรรณคดีไทย ศึกนางละเวง : เด็กน้อย ๒๕๓๓.

ประจักษ์ ประภาพิทยากร. **เบื้องหลังการแต่งพระอภัยมณี**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์ ๒๕๑๓.

ประจักษ์ ประภาพิทยากร. วรรณคดีวิเคราะห์ **พระอภัยมณีฉลอง ๒๐๐ ปีสุนทรภู่**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์

พ.ณ. ประมวลมารค. **ประวัติคำกลอนสุนทรภู่** เล่มที่ ๑ และ ๒ : แพร่พิทยา, ๒๕๑๕.

ภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์, สมาคม. **อนุสรณ์สุนทรภู่ ๒๐๐ ปี** : อัมรินทร์การพิมพ์ มิถุนายน, ๒๕๒๖.

ศิลปากร, กรม. **พระอภัยมณีคำกลอนของสุนทรภู่** ฉบับหอสมุดแห่งชาติ เล่มที่ ๑ และ ๒ : แพร่พิทยา.

ศิลปากร, กรม. **สมุดภาพแสดงเครื่องแต่งกายตามสมัยประวัติศาสตร์ และโบราณคดี**. 2511.

ศิลปากร, กรม. **พระอภัยมณีคำกลอนของสุนทรภู่** : รุ่งวัฒนา, ๒๕๑๔.

ศิลปากร, กรม. **พระอภัยมณีคำกลอนของสุนทรภู่** ภาค ๓ ฉบับหอสมุดแห่งชาติ : แพร่พิทยา, ๒๕๑๕.

ศึกษาธิการ, สำนักงานปลัดกระทรวง คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. **วัฒนธรรมไทย** ฉบับพิเศษ : อัมรินทร์ พริ้นติ้ง กรุ๊ฟ จำกัด, ๒๕๓๑.

สมภพ ภิรมย์, ร.น. นอ. ศาสตราจารย์. **สมุดภาพ เทพ มนุษย์ ยักษ์ ลิง พระเทวาภินิมิต** : องค์การค้าคุรุสภา.

Andre' Deutsch Limited. **ANCESTRAL JEWELS,** 1989, First published. London W C-B 3 LT.

Doreen Yarwood. **English Costume. From the Second Century B.C. to 1972. With Introductory Chapter on the ancient Civilizations.** in London B.T. BATSFORD LTD.

History of The Royal Navy. Published by The Hamlyn Publishing Group Limited. Middlesex, England. ISBN 0600 384780.

History of Women's Costume 1984. British Library Cataloguing in Publication Data.

J. Anderson Black Madde Crarland. **A History of Fashion.** 1975, reprinted 1978, 1980. ISBN 085613 2055.

John Ross. **A History of Costume in the West,** 1966. English translation©1966, 1987 Thames and Hudson Ltd.

R. Turner Wilcox. **The Dictionary of Costume.** 1969 by Charles Scribner's Sons, New York, reprinted 1973, 1979. First paperback edition 1989. ISBN 07134 08561 (hardcover), ISBN 07134 62779. (paperback)

Thai Human Imagery Museum

Reflections of Thai art and culture by Thai artists.

Art flourishes from inspiration, which is rooted in life. Artist Duangkaew Phityakomsilp and his team worked hard to bring life to the fiberglass "wax" figures, and the rigour of this intensive labour was itself a sourec of inspiration.

Artist Duangkaew originally had the idea of this museum when he saw a guest pick up and bite a wax apple in his home. "If a wax apple can fool the senses", he thought, "then perhaps so would a wax person". And indeed, there have been many instances of the mannequins being addressed by unwitting onlookers.

Creating the figures presented a number of challenges. Thailand's climate forbids the use of wax as the main building material : the wax would melt in the heat, and the dust would ruin the skin texture. The first figure, that of the venerable Phra Sanghawarapimon, took on less than 3 years of complete (in 1974) but it really took more than 10 years of trial and error to perfect the technique of creatint "life" out of fiberglass.

The artists hope their work will spread the fame of Thailand abroad but also disseminate knowledge about Thai history and tradition. Their work is a perpetual gift for the future generations.

The Thai Human Imagery Museum is open 7 days a week. Open hours

Monday-Friday	9.00 A.M.-5:30 P.M.
Saturday, Sunday and official holidays	8.30 A.M.-6:00 P.M.

พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งไทย

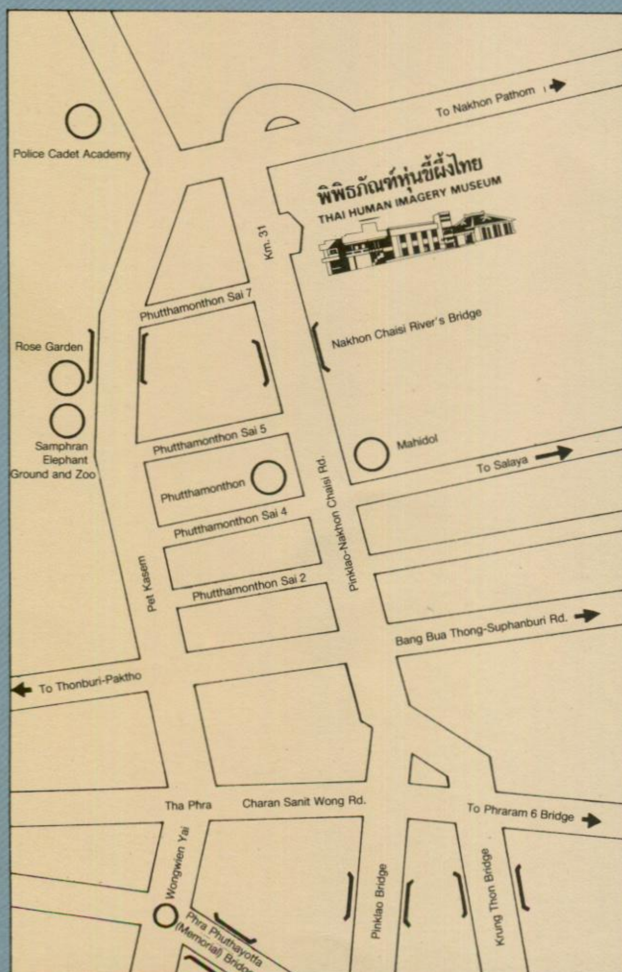
ที่ตั้ง 43/2 หมู่ 1 ถนนปิ่นเกล้า-นครชัยศรี (กม. 31)
อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม 73120

โทรศัพท์ 01-2116261

วัตถุประสงค์
1. เพื่อส่งเสริมเผยแพร่ อนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีไทย
2. เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าทดลอง ด้านประติมากรรมและศิลปะแขนงต่าง ๆ
3. เพื่อเป็นสถานที่ทัศนศึกษาของเยาวชนและเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับชาวไทยและชาวต่างประเทศ

เปิดทำการทุกวัน

วันจันทร์-วันศุกร์ 9.00-17.30 น.
วันเสาร์-วันอาทิตย์ 8.30-18.00 น.

พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งไทยขอบอบพระคุณ

1. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
2. สถาบันสุนทรภู่
3. สมาคมนักกลอนแห่งประเทศไทย
4. Representative British Council.
5. พระภิกษุเอก นิสะโภ กุฏิสุนทรภู่ วัดเทพธิดาราม
6. คุณเศวต ธนะประดิษฐ์
7. คุณเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์
8. คุณอำนวย ยศสุข
9. คุณอาภรณ์ แดงสุวรรณ
10. คุณเสรี กรีมหา
11. อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์
12. ศาสตราจารย์ คุณหญิงเต็มสิริ บุณยสิงห์
13. ดร. เสรี หวังในธรรม
14. คุณปราโมทย์ สัชฌุกร
15. คุณอรนุช ดุลยานนท์
16. คุณอรพรรณ ตันติวงษ์

อย่างหม่อมฉันอันที่ดีแลชั่ว
ถึงลับตัวก็แต่ชื่อเขาลือฉาว
เป็นอาลักษณ์นักเลงทำเพลงยาว
เขมรลาวลือเลื่องถึงเมืองนคร

เพลงยาวถวายโอวาท